

Poštnina plačana v gotovini

ŽENSKI SVET

5. XI. 1936

LETO XIV / 1936
NOVEMBER

VSEBINA: Ljuba Prenner: Mejniki / I. Čaće: žena, junakinja dela (Mile Klopčič) / Konči Ahačič: Veličastnost / Ruža Lucija Petelinova: Mali raznašalec / Dr. Božo Škerlj: Začetki in vzroki prostitucije / Knjige Mladinske matice / Kongres Mednarodne ženske zveze v Dubrovniku (S. E.) / Mednarodni mladinski kongres v Ženevi / Mednarodni mirovni kongres v Bruslju / Drobiž / Priloge: Naš dom, modna priloga, krojna pola, ročna dela.

Ali veste . . .

- prav za gotovo, da ste poravnali vse obroke letošnje naročnine? da je november zadnji čas v letu za poravnavanje takih malih zastankov? V decembru Vam bo težje: Sv. Miklavž, božični prazniki imajo velike zahteve.
- da spravljate obstoj svojega lista v resno nevarnost z malomarnim plačevanjem naročnine?
- da je že več kot preveč takih, ki vsled težkih razmer res ne morejo biti točne plačnice in da je zato tembolj neodpustno vsako odlašanje tistih, ki bi z malo dobre volje lahko imele svojo naročnino v redu?
- da je odlašanje v Vašem primeru več nego malomarnost, da je naravnost krutost napram tistim, ki se z vsemi silami borijo za obstanek lista, kateri vživa sloves najboljšega slovenskega ženskega lista in katerega bi brez dvoma pogrešali tisoči naših žen, ki jim je edina opora, edina duševna hrana in edino razvedrilo, kar nam pričajo neštivilna pisma in ustne izjave.

Ponavljamo torej našo večno, našo iskreno prošnjo:

Pl a č u j t e t o č n o !

Razumemo, da Vam ne more biti simpatičen, kdor Vas neprestano nadleguje in Vas opominja radi neizpoljenih obveznosti. A me bi želele, da bi „Ženski Svet“ bil neka prijetna vez med nami vsemi, ki smo si po duhu sorodne. Želele bi, da bi mu vsaj njegove naročnice lajšale pot, ne pa metale polena pod noge, kakor to dela — žalibog dober del naročnic s svojim nemarnim in zamudnim plačevanjem.

Dolga leta gojimo iskreno željo, da bi se mogle oddolžiti vsem tistim, ki bodisi vsled prirojenega čuta za red ali iz resnične naklonjenosti napram listu in vsled razumevanja našega težkega položaja, ne zamude nobenega obroka; njihova plačila so zabeležena točno v določenem času. Te tudi nimajo prilike, da bi se hudovala nad netočnostjo uprave. Z rednimi plačnicami ni težko redno poslovanje. Žalibog, da jim vsled tesnih razmer ne moremo dati drugega priznanja, nego našo iskreno zahvalo in spoštovanje.

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo „Naš dom“, modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Posamezna številka Din 6.—. Sam list s prilogo „Naš dom“ Din 40.—, same priloge Din 48.—. Za Italijo L 24.—, posamezna številka L 2'50; za ostalo inozemstvo Din 85.—. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ul. 12/II. Izdaja Konzorcij Ženski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelančeva.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.
Odgovoren L. Mikuš.

ŽENSKI SVET

NOVEMBER 1936

LJUBLJANA

LETO XIV-11

Mejniki

Ljuba Prenner

(Dalje.)

Ko je stopil pri Marincu v hladno, temno vežo, je zaslišal od zgoraj ostri glas gospodične Klare Puck in Petrovo robantanje, vmes pa cmeravo javkanje Petrove žene.

„Vse mesto že govori,“ je regljala Klara, „tako sramoto se upaš delati naši poštini hiši, ti nemarnjak nesramni, sram te je lahko pred svojimi velikimi otroki, sram te je lahko vsega mesta, ki kaže s prstom nate, vlačugar grdi. Dve sto let so Puckovi podgoriški meščani, nikdar ni bilo falota med njimi, sedaj pa smo slabši kot zadnji bajtarji... Fej!“

„Pusti ga, Klara, saj mu bo vse poplačano, Bog nikomur dolžan ne ostane! Pusti ga, prosim te, ljudje že tako preveč govore, kaj ko bi te kdo slišal...“ je cmevkala Petrova žena.

„Molči! Sram me je, da si moja sestra. Če bi bil ta hlapec pohorski moj mož, z bičem ga naženem iz hiše. Kaj pa si prinesel k hiši, ti bik? Predolgo sem molčala, prej bi bila morala govoriti, preden nam je napravil to svinjarijo... Fej!“

„Molči, vrag babji, sicer te naženem po stopnicah dol!“

„Kaj? Ti boš mene metal iz hiše mojih prednikov! Ti, svinjski pastir, ti kravar od Sv. Ane? Jutri grem k Niessu in povem! Jutri!“

Heinz bi bil moral prav za prav iti. Kaj bi bil s takimi grdobijami drugih ljudi? A nad to Klaro, ki je trobila svojčas toliko o njih in njem po Podgorici naokrog, bi se bilo le dobro maščevati. Lepo to baš ni — ah kaj! „Peter!“ in še enkrat „Peter!“ je zaklical zelo glasno, pa mu je bilo takoj žal. Sram ga je bilo. Namah je utihnilo rezgetanje in razgrajanje. Mučna tišina se je vlekla od Heinza do onih tam gori. „Kdo je?“ je vprašal Peter osorno, priropotal po stopnicah navzdol in bil zelo veselo presenečen.

„Heinzelček! Kar ob pravem času — malo poprej bi še lahko bil prišel. Ali si slišal, kako sta me zdelali! Hude čase imam doma!“

„Torej sem odrešenik?“

„Odrešenik, da, da! Le pojdi, greva gori k meni, to bosta veseli kanalji, ko te zagledata! Tebi sta tudi gorki, tebi...“

Sproščeno se smeje ga je vlekel s seboj. Gori ni bilo nikogar — poskrili sta se. Vstopila sta v Petrovo sobo. V kotu je še visela omarica z napisom „Hausapotheke“. Pozimi je bilo prijazno tu, a poleti je bil vzduh

zelo dušič, ker je edino okno vodilo na ozko, zaprto dvorišče. Peter ni imel nikogar, ki bi ga bil nagnal po pivo, a za slivovko je bilo prevročje.

Besede so bile težke in počasne. Lepše je molčati!

Sedaj se je Heinz laže in raje spominjal tistega popoldneva, ko je bil prišel prosjačit. Saj je že vrnil! Le ono, kar je tiščalo mladeniča, ono težko breme neznane krivde se je le včasih, v trdih minutah brezobzirne odkritosrčnosti pred samim seboj dvignilo iz podzavesti, da se je bal prihodnosti. Potem pa je Marinc sam pričel o tem, česar ga Heinz ni hotel spominjati.

Heinz je poslušal, se dolgočasil in celo jezil.

Ali mu je ta rdečelični, nekoliko zapiti, svojim nečednim slabostim vdani malomeščan res prijatelj? Ta некоč gotovo zdravi, v malomeščanskih prilikah izprijeni kmet?

Pred leti, ko Heinz ni nagovoril nihče, ga je ta ogovarjal, ga vabil s seboj v gostilne, kjer sta se некоč tudi v vinjenem razpoloženju pobratila.

Nekoč pa mu je napravil veliko uslugo, ko mu je posodil denar za pot, ki je bila zanj ušodna. Če bi mu takrat Marinc ne pomagal z onimi zlatniki, najbrže ne bi svet nikdar spoznal niti ene Heinčeve pesmi. Bog ve, kod bi se potikal sedaj, ako bi se sploh še potikal po tem svetu.

Zato ga mora sedaj poslušati, tega človeka, ki bi bil mnogo bolje storil, ako bi ostal gori pri Sv. Ani na enem izmed kmečkih domov, pa naj bi bilo v najrevnejši zadnji bajti. Kmečko delo, zemlja in sonce bi vsrkavali njegove prekomerne moči, ki jih sedaj trosi v plehkobo in umazanost.

No, Marinc je tarnal naprej o svojem zakonskem in drugih domačih križih, o ljudeh, ki so tako zlobni in lažnivi, da ga opravljajo, češ da je babjek in nemarnjak.

Potem pa je pričel lagodno opravljati sam še druge. Najprej si je izposodil apotekarja:

Tak zavaljen lenuh, pijanec, nevreden svoje lepe žene, ki ga je vzela itak le zaradi denarja.

Sicer pa — no, saj ima prav, da se sprehaja že leta in leta z gospodi od c. kr. glavarstva in sodišča!

Heinzu se je zagnusilo.

Moral je oditi.

Od cerkve se je odcepila — vzporedna glavnemu trgu — tako zvana cerkvena ulica, ozka cesta, da se nista mogla izogniti dva voza med starimi, raztrganimi bajtami, kjer so stanovali poleg malih obrtnikov dninarji in drugi siromašni ljudje. Tu žive od zaslužka, ki jim ga dajejo tisti, ki se tako samozavestno imenujejo „meščani“ in katerim se navidezno klanjajo in jih občudujejo, pa drže ob tem v žepu stisnjeno pest ali pa — figo.

Heinz je prišel naokrog in po ulici navzgor, potem pa preko starega pokopališča. Tu že leto dni ne pokopavajo več mrličev. Ko kosti segnijejo v zemlji, podro ta zid in dovolj bo prostora za nove, koristne namene. Zunaj pa so njive in travniki meščanov in ob njih se mimo mestnega zidu vije cesta v Borje, kamor je Heinz zdaj vsako nedeljo namenjen.

Fej, ta Peter Marinč! Heinzu je bilo, da plava sam v mlačni vodi in se mora venomer z rokami braniti gnusne umazanije, ki mu na površju valov priplava nasproti — naravnost njemu v obraz. To je, kar ga teži od mladih let! Vedno znova mu pljusne v lice in on je preslab, da bi se ubranil tej lepljivi, grdi brozgi, ki jo meče tisoč nevidnih rok odnekod iz globin na površje te struge, v kateri mu je plavati in ki se ji zdaj upira, zdaj spet vdaja. In temu pravijo življenje in temu pravijo — tudi ljubezen?

Borjanska dekleta so prihajale od večernic od Sv. Lenarta, ki je bil njihova pristojna fara. Mesto bi jim bilo mnogo bližje, a ker so bili meščani že od nekdaj strogo v svoje zidovje zaklenjeni, je cerkev prisodila Borje z Legnom vred pod farni zvon Sv. Lenarta. Pač pa so morali kmetje s pohorske strani skozi mesto nositi otroke h krstu, svate voziti skozi mesto pred šentlenarški oltar in mrtvece peljati skozi mesto na poslednjo pot tja ven k fari.

To nedeljo popoldne je stal Anza na parobku za Logarjevino in gledal doli na cesto po borjanskem polju, koder so prihajala dekleta od večernic.

Da se jim je ljubilo koj po kosilu capljati do Sv. Lenarta in potem nazaj v tej vročini in vse radi ljubih večernic! Anza je pač mislil le nase, na to pa prav nič, da so ves teden doma in da jim je ta pot razvedrilo, pa naj bo mrz ali vročina. Skozi mesto! Tam je vedno kaj videti in če tudi ni ničesar novega, je v mestu že vse drugače kratkočasno kot v puščobi doma!

Anzo pa je skrbelo, kako se bo naredilo to ali ono, v notarjevi pisarni se mnogo zve o meščanih, njih posestvih, kupčijah in poslih, o njih srečnih ali zlih usodah. S parobka, na katerem je stal sedaj, je imel najlepši razgled na mesto. Tako blizu se mu je zdelo, da bi lahko z roko zgrabil križ na farnem zvoniku. Rad bi gledal na strehe tu doli, ki jih je oklepal stari mestni zid, od katerega so se vile ceste na vse strani.

Že opoldne si je bil radi vročine slekel suknjo in sedaj je stal bos, le v hlačah in telovniku tu gori in rokavi njegove bele srajce so se svetili v dolino.

Jeseni bo moral k vojakom. Prav nič ga ne mika. Tri leta ga ne bo nazaj. Še nikdar ni bil dalje časa od doma kot za kak dan, ko je šel k svoji materi in očimu na Koroško. Sedaj pa kar za tri leta med tuje ljudi in Bog ve, v kateri kot Avstrije ga potisnejo! In pred tistimi kopači te je kar strah, če poslušáš, kaj drugi o njih govore. Rajši bi ostal in se brigal za posle v pisarni, tujine ni prav nič radoveden. In kaj, če mu kdo medtem, ko bo vojak, odjé službo pri notarju? Notar je strog in vsak se ga boji. Ta njegov molk, tega se je bati. Kaj, če se ta molk nekoč prelomi, tedaj se sesuje toliko strašnega na vse skupaj, na solicitorja, nanj, na Goršino in vse, ki imajo z njim opraviti, da si nihče tako groznega poloma niti predstavljati ne more, ker bo še mnogo hujši kot strah pred njim.

Zato se je Anza bal notarja in še vedno je kar medlel, če se mu je pripetila kakšna nerodnost. Solicitor Korak, ki mu je „muha“ pod spodnjo ustnico že osivela, mu je bil deveta briga. Na tihem je upal, da kmalu sam zdrkne na njegovo mesto. Le da te preklete vojaščine ne bi bilo! Preden od-

rine, bi moral še enkrat v Orehovico k materi. Odlagal je že dalje časa od nedelje na nedeljo. Ni mu bilo do poti in do tistega solzavega poslavljanja še manj. Saj je sedaj tako vse v redu! A zamera, ta neumna zamera! Iti bo moral, da se ne zameri materi, ki bi kaj mnogo prekokala, če bi ji pisal, da ga ne bo, ampak da jih obišče, ko se vrne po treh letih. Da tedaj! Tedaj se tudi preseli v mesto, da ne bo treba več kislega Petrovega lica.

Dekleta so prihajala vedno bliže, sedaj so se že vzpenjala v klanc. Anza je stopil proti križu, kjer so se križala tudi pota. Tam je stal podjetno razkoračen z rokami v hlačnih žepih. Hihitaje so prihajala po klancu nazgor. Najbolj mu ugaja Strnadova Lizika.

Zasople so postale ob križu.

„Bog Vam daj dober dan!“ je voščil Anza.

„Dobro srečko!“ so se odzvale.

„Kaj ste slišale lepega pri nauku?“

„Sam bi bil šel poslušat mesto da lenariš tu okrog!“ se je odrezala Strnadova, velika deklica bolj bele polti kot druge in sila čednega lica, ki ji ga je nagla hoja v breg oblila z ljudbko rdečico.

Druge so jo obstopile in pričel se je pogovor preko ceste, ki jih je ločila od njega.

„Ali so kanonik že umrli?“ je zinil Anza, ker ni vedel drugega.

„Niso še. Pa ne bodo več dolgo...“

„Kako moreš tako grdo vpraševati, saj so bili vendar dober gospod!“

„Tudi ti boš kdaj star in boš moral umreti!“

„Le da za teboj prav nikomur ne bo žal!“

Zabavljice so švigale sem in nazaj in očitale so mu še, da je postal sila gosposki in da se zdi, kaj vse da je on, Logarjev Anza. On pa jim je obljubljal, da jih zatoži nekemu, ki jim ni ne brat niti sorodnik!

„Ti zlehtnoba, le poskusi!“ ga je izzvala Lizika in vse so se glasno zasmejale, Lizika pa je zardela in Anzi je bilo nerodno. Ni mu po volji, da vedo... A to mu je močno pogodu, da ji je tudi on všeč!

Pa je v tem prišvedrala po klancu Jeločnikova Mima, tista Mima, ki se je vsi boje in ki se že tako dolgo drži Logarjeve hiše. V devištvu in sitnobi se je bila postarala in lezla v dve gubi. Od dne do dne je postajala bolj sitna in pobožna. Komaj je prisopihala do križpota, pa se je zagnala:

„Ali nimate drugega dela kot avšati se s tem tercem? Molile bi rajše med potjo iz cerkve proti domu, molile in prosile svetega Duha, naj Vas razsvetli, da ne boste svoj živ dan take pohorske tore kot ste zdaj. Kaj se imate smejati temu norcu, ki se šemi po gosposko? Ali so vas Vaše matere tako učile? Tam pred križem pokleknite in molite nekaj očenašev na čast svetemu Alojziju, naj Vas obvaruje izkušnjav in sramote.“

Dekleta so kar ponižno in poltiho pozdravila in se obrnila naprej v breg. Anza jo je brž odkuril, da ga Mima ni mogla dohajati in ni slišal sebi namenjene pridige, ki jo je Mima vedno glasneje drdrala predse.

Svetli smehi deklet so se daleč iz gozda še izgubili sem doli. Anza pa je bil lačen, zato se je okrenil proti hiši. Gospodar Peter je ležal pred hišo pod jablano v senci in spal. Sedaj je bil že osem let poročen in žena mu je bila

porodila tri otroke, dve deklici in zdravega dečka, ki je še tekal v krilcu po dvorišču okrog, vedno potolčen in smrkav.

Anza si je odrezal v izbi velik kos domačega kruha, potem je šel na dvorišče, kjer sta sedeli Logarica in njena snaha na klopi za hišo in se redkobesedno pogovarjali.

Anzi je bilo dolgčas. Sklenil je, da tudi poskusi pod kakim drevesom zaspati; pod večer pa se obleče in pojde v mesto, kakor se je bil že sinoči domenil z Merkovim Francijem.

* * *

Mehko in hladilno je predel mrak nad razgreto Vilunjsko globeljo, ko se je vračal Heinz proti mestu. Hodil je bil visoko gori pod pohorskimi vrhovi. Gora mu je pela, prepeval mu je gozd, pela je zoreča ajda na rebreh in v dolini in kakor brneči basi so mu govorile ceste, ki jih je gledal, kako vodijo človeka križem sveta.

Ali bi šel skozi gozd h Korenu?

V premišljevanju ga je zmotil človek, ki je naglo prišel po legenskem kolovozu navzdol in ga menda hotel prehiteti na poti v mesto.

Heinz je počakal. Kar tako iz radovednosti, v vedrem, v življenje zupajočem razpoloženju je hotel tujemu človeku prijazno pogledati v obraz, mu morda celo pokimati v pozdrav.

Tujec je prihajal mimo. Mlad, neustaljen obraz, ki ga je moral že večkrat videti v Podgorici, noša napol kmečka, napol meščanska, hoja bolj kmečka kot mestna, ves človek na prelomu iz kmeta v meščana. Bedak! Najbrže kak' pisarček! Kmečki sin, ki se hoče preleviti v meščana, osel! Heinz ni niti pokimal, niti ogovoril Logarjevega Anzo, ki mu je bilo od sile nerodno, da ga čudaški Moll tako ogleduje in še celo tako grdo od strani. Anza je pospešil korake in srce mu je bilo hitreje. Ko je že bil v mestu, se je šele pomiril.

Heinz je še nekaj časa ostal na cesti in razmišljal.

Zakaj se sam ne oprime življenja, ki mu uhajajo taki zarobljenci kot Marinc in ta, ki je sedaj šel tod mimo?

Ali je res prepozno zanj ali pa bi bil v tem primeru on sam uhajač in polovičar, prislinjenec in nebidigatreba?

Kaj, ko bi mogel zbrati toliko denarja, da bi si kupil bajto, par njivic, kos gozda, majhen sadovnjak in hlev, pred katerim bi curljala voda v korito, iz katerega bi pile pohlevne krave z mehкими gobci.

Ali bi dobil tako posestvece tu gori na Legnu, v Borju, za šentlenartom ali v Zaplani?

To bi bilo zdravje, pesem in prava pot do cilja.

Kako da ni nikdar prej čutil tega hrepenenja po dišeči zemlji, po enostavnem življenju na kmetih, po sadu z drevesa in po zvesti domači živali?

Kam bi dal klavir? V kmečko izbo?

Ali se ne bi norčevali ljudje, meščani in kmetje, ali ne bi pomenil ta poizkus spet nanovo borbo proti zasmehovanju in čudakarstvu? Ali bi našel ženo, ki bi šla z njim? Edita — nikdar!

Čemu se ne more otresti vsega tega, kar ga ovira zaživeti resnično? Saj se niti sedaj ne more toliko premagati, da ne bi šel h Korenu, dasi ve, da je tam ona, kateri bi se bilo najbolje izogniti.

Ko je prišel tiho po trati bliže, je že mogel razločevati glasove. Sedeli so zunaj pod jablani.

Heinz je čakal in napeto poslušal, kdaj zasliši njo. Kako da se ne smeje? Glasovi so se križali, govorilo jih je več istočasno, moških in žensk, a vendar njen glas bi spoznal takoj, če bi bil med njimi. — Ali bi šel tja, ali raje ne bi šel?

Vleklo ga je tja, vleklo za vse srce in ni se mogel, a se tudi ni več hotel ustavljati strugi, ki ga je vsega nosila neznani deželi ljubezni naproti.

Mislil je že pristopiti, ko je zašumelo v gozdu, ne daleč od mesta, kjer je stal. Šepet. Zaljubljena dvojica! Naj gre mirno naprej, on ne bo motil. Stopil je za drevo.

„Obljubi mi, da se ne boš več poigravala z menoj in z njim! Sedaj mi moraš obljubiti, čuješ! Sicer...“

„Da! Da!“

„Kaj ti veš, kako sem trpel zaradi vsega tega. Ali bo sedaj dobro? O, ljubica?“

Slučaj, o ti prekleti slučaj, vseh hudičev sešme! Seveda ju je bil takoj oba spoznal, že ob prvi besedi ga je sunilo v želodec in mu zagomazelo po hrbtu, kakor da se je bil neznansko prestrašil. Kaj je bil dejal oni? Sedaj bo vse dobro — ta „sedaj?“ Seveda sedaj!

Pa ležeš previdno na tla in se po trebuhu plaziš na pot nazaj, odkoder si bil prišel poln vroče domišljije! Pa si prisluškoval in slišal, kako trapast domišljavec si, ker sedaj... Ne! Fej!

V temi poleg ceste je obležal. S pestmi je bil v tla in grizel živo prst. Domišljavec — norec! Lisasti bliski švigajo mimo oči — o ne, to niso solze, da bi bridke in vroče tekle po licu. To je jeza, vseh Mollov najkrepkejša dediščina v tej njihovi revščini: jeza, revščina, jeza, ki se ti zarije v možgane, strupen pajk, ki ždi v tebi in žre iz mozga...

Sedaj? Kako je izgovoril ta „sedaj?“ Ah Heinz, obraz bi mu raztrgal s temi rokami! Pa ona? Ne. ne! Ne misliti na to — — —

Greš in dirjaš preko polja, vdreš v gozd in v temi krčevito zapiraš oči, se ti vsiljujejo slike, ki jih nočeš videti, prividi, kakor da si bil priča... Nočeš ničesar več vedeti, le pozabil bi, izbrisal iz sebe, pa...

Nag se je okopal v mrzli vodi Vilunje. Saj je bila tema!

Greš domov in nihče te ne sreča in nihče te ne ogovori. Odnekod ti pride motiv, na katerega si hotel nasloniti pesem:

prišla bo spomlad zelena

kadar se ozeleniš,
mladim fantom žalost striš.

takrat pa črez vse gore,
moj pozdrav naj k tebi gre...

Pa ne moreš prekleti pesmi, ker pesem je lepa in božja, le ti si tako medel in umazan, ti in tvoje življenje, ki se ti je zdajle spet prav po svoje zarezalo v obraz.

Ko je hotel zaviti mimo cerkve, ga je ustavil pijan človek visoke postave, brez klobuka, razmršenih las in razoranega, suhljatega lica.

O, saj to je Lournierjev Franc, nekdanji sošolec, sedanji vodja podgoriške hranilnice, skloleban človek, vdan pijači, ki ga je moralo braniti vse sorodstvo in vsi botri, da ga niso že zdavnaj pognali iz službe.

„Moll!“ je zaklical s hripavim glasom in dvignil roko, kot da bi hotel Heinza prijeti za ramo.

„Kaj hočeš?“ je osorno vprašal Heinz, ki je sovražil vino in šleve, menda že zato, ker se je moral tudi on skrbno izogibati alkoholu, ki mu je bil v mladosti poleg vsega drugega najopasnejši zvodnik.

„Govoriti hočem! Slišiš! Končno hočem govoriti tudi jaz. Poslušaj Moll, saj me nič ne briga, kaj počenjaš, ni mi mar, ali te ljudje res cenijo ali ne. Jaz te nisem nikdar sovražil, pa tudi rad te nisem imel. A sedaj...“

„No kaj sedaj...“ Heinzu je bilo od sile zoprno to nesmiselno čvekanje, glava mu je še gorela od prestane muke, z nikomer se mu ne bi dalo govoriti, najmanj s pijanimi izkoreninjenci. Oni se je zazibal, stegnil roko in ujel Heinza za ramo. Heinz se je skušal izviti, a koščena roka Francetova ni popustila, trdno ga je držala za ramo.

„Sedaj, Moll, je še čas zate. Veš, Jaka Engelmanov je bil danes ves dan z menoj. Pila sva in Jaka me je zmerjal. Saj veš, Jaka pravi, da sem norec in osel, ker sem se baje zapil radi onele — saj Ti veš radi katere, in Jaka je dejal, da boš sedaj ti na vrsti — pri njej námreč...“

„Franc!“ Heinz je hotel udariti — pa ga je minilo, še preden je dvignil roko.

Udariti tega človeka tu pred seboj, tega ubogega izgubljenca, ki ga je baje res pogubila lepa apotekarica, ki se ni nikdar niti zmenila zanj. Udariti ga v obraz — kako grd greh! Pobožati bi ga moral, brata, po razoranem, od pijače in razburjenosti razgretem obrazu, poljubiti mu krvavoobrobljene, zmedene oči, saj mu je brat.

Obeh se je nekoč doteknila ženska lepota, ki je bila prišla bogveodkod v to ozko, vsakdanjo in dolgočasno Podgorico. Oba sta se je oklenila, si vzela njeno pojavo v svoje življenje, kakor jo ima v svojem življenju vsa Podgorica, ki jo ljubi, sovraži, jo razvaja in trpi radi nje.

A on, Heinz, lahko uteče njej in Podgorici, kadar hoče, ta pa je uklenjen v oboje in še v klavrno onemoglost.

Heinz je molče odšel in Franc ga je izpustil brez besed.

In vendar so nekje ljudje, ki jim je dana sproščena, neoskrunjena pesem:

takrat pa črez vse gore,
moj pozdrav naj k tebi gre...

* * *

Tisto noč pa je bila pri Merku velika polomija, ki se je drugo jutro naglo raznesla po vsej Podgorici. Pavle, starejšega Pirša sin, nekoliko omejen mladenič šajtrave postave, je bil zaljubljen v Merkovo Malči.

To skrivnost je bil zaupal njenemu bratu Franciju, ki je potem z Logarjevim Anzom in z Marinčevim sinom-študentom pripravil veliko zlobnost. Najprej je nagovoril Pavleta, naj zleze ponoči skozi okno z dvorišča v Merkovo kuhinjo, odkoder prav lahko pride do Malčkine sobe. Natvezil mu je, da ga sestra ljubi in pričakuje to noč. Franci je bil koj potem, ko so se starši spravili spat, znesel pod kuhinjsko okno vso stekleno in porcelanasto posodo, ki jo je hiša premogla, in vse to se je z velikim žvenketom in ropotom razbilo, ko je podjetni vasoavec stopil skozi okno. Oče Merk je bil z bikovko v roki takoj ob Pavletu, ki je usodno zmoto v kraju prepozno spoznal. Drugi dan niso imeli pri Merkovih zjutraj niti ene cele skodelice za kavo niti krožnika niti sklede za žgance. Stari Pirš je potem plačal pri Wommerju pet goldinarjev odškodnine za ljubavno hrepenenje svojega sina, ki je prejel za vso blamažo in bolečine še nekaj zaušnic.

Podgorica pa je imela svoj dogodek.

* * *

Jeseni so peli rekruti, ki so odhajali v strnjeni vrsti prav nerednih in nerodnih korakov proti Vilunji:

Bobni bodo ropotali,
pot krvavo nam kazali;
takrat pa črez vse gore,
moj pozdrav naj k tebi gre...

Anza je šel z njimi. Peti pa ni znal! A vendar se ga je prijela pesem, tisto žalostno zavijanje na koncu; čeprav fantje niso posebno lepo peli, pa je že pesem taka, da ga je stisnila okrog srea zavest: grem in Bog ve, če se vrnem...

Heinza ni bilo, da bi jo bil poslušal. Bil je spet na Dunaju.

Gospod kanonik Rosnar, stari slovenski rodoljub, je umrl in zapustil mnogo denarja slovenskemu semenišču v Mariboru, nekaj pa farni cerkvi Sv. Lenarta za zgradbo štirinajstih kapel križevega pota od cerkve pri fari do Sv. Jurija na starem gradu. Nad njegovim grobom naj bi bila prva teh kapel.

Logarica je bila prinesla v soboto popoldne pred zahvalno nedeljo nekaj lepih jabolk za oltar, ker je bila taka šega, da je vsak kmet prinesel na nedeljo pred Vsemi sveti lep sadež od pridelka, kar je mežnar potem razstavil na oltarju. Eni so dali najlepše žitne klase, drugi koruzna štorža, tretji lepo pesco, koren, repo, krompir, hruške in mak, kar je pač imel vsak določeno dati. Nad tem se bo jutri maševalo v zahvalo za žetev vsega leta.

Logarica je oddala svoje mežnarju in stopila h grobu svojega moža.

Na plošči, ki je bila vzdana nad Logarjevim grobom, so se svetili kanonikovi verzi, vdolbeni v mramornat kamen z zlatimi črkami:

„Ta ranjki bil je mož pošteni,
bil je tudi mož ljubljeni
in svojim bil je oče mili,

pomagal drugim rad v sili,
Bogu je zvesto bil vdan
dalč okoli Logar znan.
V miru tu počiva zdaj,
večna luč mu sveti naj.
Amen.“

Prebrala je vsako besedo počasi in pazljivo, potem je še vestno zmolila nekaj očenašev za možev pokoj in se spomnila tudi njega, ki je ta napis sestavil.

Niso jo bolele te lepe besede, ki bi bile vredne boljšega človeka kot je bil ta njen pokojni Miha. Pa Logarica je vedela, da bi moralo biti na svetu popolnoma drugače, kot je sedaj, če bi smeli povsod pisati in govoriti le resnično in pravično. Ker pa tega menda ne bo tako kmalu, tudi ta napis ni laž; saj tako je zdaj življenje na svetu in končno, končno je bil tudi Miha le siromak, kakršnih je mnogo...

Žena junakinja dela

Ivan Čaće (Prevedel Mile Klopčič)

I.

Snubil sem te, žena,
in s kupo - prodajno pogodbo
sem zvezal te s svojim življenjem —
poročena moja sužnja ...
Objestno sem ravnal
s podedovano pravico moža
in samopašno divjal
ob vsakem tvojem rahlem očitku
s kratkim in neizprosrim:
Molči!
O, ta grda, odurna beseda!
Ti si vselèj umolknila —
srednjeveška vzgoja
je v tebi pravični upor zamorila.
Žena —
sužnja moje divje mladosti.

II.

Pretekla so leta.
Mrena mi je padla z oči,
da sem spregledal,
blaznih predsodkov nikjer več ni
in novega pojma sem se zavedel:
Žena — človek.
Da, žena — človek!

V borbi za življenje
sem moral od doma.
Žena preživlja otroke in koplje mi
polje.
O, kako je preudarna in trdne volje.
Krivica me je v ječo pahnila,
leta in leta sem bil iz sveta,
a žena branila je grunt in dom,
s čudovito močjo je preprečila zlom
te formalne naše lastnine.
Žena,
junakinja dela ...

Ivan Čaće ni poklicni pesnik niti šolan človek. Siromašen dalmatinski kmet-obrtnik se uči in ustvarja v prostem času po delu ali kadar mora po sili razmer sedeti s prekrižanimi rokami. Ta opomba ni opravičilo za nedostatke njegovih pesmi, ki so komaj večji od nedostatkov njegovih šolanih vrstnikov — pesnikov. To je samo konstatacija. (Op. pri originalni izdaji v „Savremenih pogledih“, štev. 6/7.)

Veličastnost

Konči Ahačič

Kot mala gimnazijka sem v kupu dišeče otave kraj kočevskih gozdov zrla v zvezdnato nebo, kakršno je pač le v septembru. Temnomodra kupola se mi je zdela slična ogromni razpeti svileni mareli, stari kakor svet in zato kar posejani z luknjicami. In skozi te luknjice uhajajo žarki iz onostranske gloriije, iz raja kakopak. Želela sem, da se pretrga stara marela, resk, prav ob tem svetlem utrinku, da dobimo z nebes bolj otipljive porcije, kakor je sama luč.

Tiho je šelestelo v stoletnem iglevju. Čriček je vztrajno praskal po svoji vijolini. —

Ampak do te najbližje luknje v mareli je tako neskončno daleč! In druga luknja ni poleg prve, temveč je od prve luknje pravtako ali pa še dlje oddaljena, kakor prva od mene. —

Neskončnost!

In tak majčken, pol pretrgan delček na modri mareli je tudi naša zemlja, katere drobec je to staro drevo, jaz in čriček.

V oni zvezdnati septemberski noči je ves moj jaz onemel v zavesti svoje ničevosti, zatopljen v občudovanje vesoljstva. —

* * *

Dvorišče sodnih zaporov. 4 korake razdalje. Tatice, vlačuge itd. v parih, „politične“ vsaka zase v krogu naokrog. Vsak dan točno od 10. do 11. ure.

Senca strehe s kadečim se dimnikom je padala na dvorišče. Ta senca je postala zame ladja, parnik, s katerim potujem po Jadranu. Vsak dan je bilo parnika manj. Drsel je po zidu navzgor. Končno sem potovala le še po dimu, dokler tudi ta ni „izginil za obzorjem“. —

V temni celici sem čakala luno. Točno za tem delom strešnega grebena vzide in njen svit sega točno do te špranje na tleh. A luna je muhasta: vsak dan prikolovrati nad streho bolj daleč od mene in kasneje. Medli žarki tipljejo vedno dlje in dlje po špranjah na deskah.

Kdaj se bo zopet prikazala izza tega strešnega dela, kdaj bodo segali žarki točno do sem? Zgodilo se bo to, a nikdar več tako, nikdar več z a me tako, ker bom jaz takrat drugačna.

Nikdar več!

* * *

Obiskala sem znanko na vasi. Njenega krila se je držalo 18 mesecev staro drobno dekletce Mili. Zaslužilo je svoje ime: pod rjavimi kodrčki dvoje blestečih, ogromnih, veselih plavih oči z dolgimi trepalkami in temnimi ozkimi obrvmi; tenak, fin nosek; mala rdeča usteca, vsa nasmejana. Drobna Mili — kaj je milejše od tebe!

Par ur nato je bila Mili mrtva. Zdrobil jo je voz.

Prišla sem. „Vaga“ ji je prebila sence, kolo zmečkalo vrat. Zadnja kaplja krvi je stekla iz nje. Mili!

Mili? Sivkasta, s krvjo zlepljena, nabrekla usta krčevito razpotegnjena preko celega zelenega, starikavega obraza. Laski padajo na čelo kakor slana. Muhe, muhe! Potemnele oči široko zro daleč nekam. Kam, Mili? Skozi luknje v mareli?

* * *

Vriska človek, ko drvi mimo njega ekspresni vlak ali ko stopi v električno centralo: Jaz!

Obmolkne in stisne zobe, ko zasluči neskončnost prostora in časa:
Jaz?

In ko se ga dotakne smrt?

Tedaj, mislim, da so naši pradedje začeli vstvarjati boga.

Mali raznašalec

Ruža Lucija Petelinova

Večeri moji na voglu poštna palače,
kako ste mrzli in sivi!
Nad mano nekje skoz meglo
obločnice žarno svetlobo pršijo,
po tlaku meščani v gledišča bežijo,
v kavarno in kino in bar.
Gospodje, gospe, o saj vem, da ni mar
vam za mojo roko,
ki sveže natiskan večernik vihti.
Ljubljana še vedno pod gradom stoji
in drugo vse tudi do jutri počaka.
Le mojo sestro zdaj belezen duši,
le ona do jutri mi lahko zaspí,
tam, kjer za Stadionom vlaki stojijo
leta in leta že v mrtvem pozoru
in prebivalci njihovi delijo
z njimi usodo prežganih osi.
V šestem vagonu zdaj lučka gori,
v šestem vagonu mi sestra blede,
kakor bledela sta oče in mati.
Da bi le videl še živo nocej!
Še trideset listov moram prodati!

O začetkih in vzrokih prostitucije

Priv. doc. dr. B. Škerlj

Ko sem se pred leti podrobneje bavil z vprašanjem prostitucije v Ljubljani, sem zbiral tudi podatke o začetkih in vzrokih prostituiranja pri posameznih dekletih. Predno pa preidemo na ta vprašanja, moramo imeti jasnost glede spolne zrelosti, kajti ta je predpogoj za izvrševanje žalostnega poklica prostitutke.

Spolna zrelost se nam javi pri ženski najvidneje s prvim perilom. Ne smemo pozabiti, da to ni edini znak zrelosti. Včasih je perilo zakasnelo, dočim so drugi drugotni spolni znaki, dojke, dlačna polja ob srami in pod pazduho, že razviti. O tej stvari je jako nazorno pisala n. pr. Norvežanka, prof. Alette Schreinerjeva. Opazila je, da dobivajo dekleta iz revnejših slojev menstruacijo kesneje kakor meščanska, da pa so slednje še mnogo bolj otroške po telesu kakor prve, ki so imele že precej razvite dojke in dlačna polja ob srami. Prve so izgledale kakor precej zrele ženske v zmanjšani izdaji, druge pa kakor veliki otroci. Te so že imele perilo, prve pa ne.

Že iz tega je razvidno, da zavisi spolna zrelost od mnogih činiteljev in da ti brez dvoma niso le vrojeni, temveč tudi zunanji. Dasi prvo perilo ni edini znak zrelosti, je vendar najvažnejši in zasledovanju najlaže dostopen.

Kako je s prvim perilom pri nas?

Za Slovenke velja, da dobe prvo perilo povprečno s 14 leti in 4—5 meseci. V posameznih primerih pa nastopa prva menstruacija od 9. do 20. leta. Vzrok temu leži deloma v različni rasni sestavi našega prebivalstva, torej v vrojenih faktorjih, deloma pa prav v razlikah socialnega okolja.

Znano je n. pr., da dozore dekleta v mestu prej nego na deželi. Razlika je približno pol leta. Znano je tudi, da težko telesno delo ovira razvoj, mirno življenje pa da ga pospešuje. Končno so pri vseh statistikah odkrili čuden pojav, da je nastopalo prvo perilo v prejšnjih pokolenjih pozneje kakor sedaj. Na Norveškem je padel začetek menstruacije tekom sto let povprečno od 16 in pol na 14 in pol let. Tudi na Nizozemskem so opazili isto, razlika je bila manjša, ker gre za manjše časovno razdobje. Na Češkem je tekom ene generacije razlika povprečno eno do poldrugo leto. Tudi pri nas se je ugotovil isti pojav. Tekom ene generacije je razlika približno pol leta.

Nismo si še na jasnem o vzrokih tega pojava. Najbolj verjetno je pač, da jih moramo iskati v dalekosežnih spremembah okolja. Zlasti v mestu se danes živi udobneje kakor pred 50 ali celo 100 leti. Higiiena je postala močan zdravstveni činitelj in je dvignila stanje narodnega zdravja. Vobče moremo smatrati zgodnje prvo perilo za dober znak, namreč za znak napredka v higieni in v zdravstvenem stanju naroda. Zakasnelo prvo perilo je narobe zmeraj znamenje, da nekaj ni v redu pri dotičnem dekletu, bodisi, da tako „neredno“ stanje povzročajo vrojeni faktorji ali pa okolje.

Vsa ta vprašanja danes še niso popolnoma razjasnjena, pač pa se bližamo rešitvi.

Za nas, ki hočemo razpravljati o prostitutkah, je zlasti važno vprašanje spolne zrelosti pri teh dekletih. Pri tem se ne moremo izogniti problemu, ali so prostitutke kot take rojene ali jih pa šele določeno okolje naredi za prostitutke. Prostitutka je nekak rezultat obeh činiteljev, vrojenosti in okolja, namreč v tem smislu, da jih neki notranji nagon žene v tako okolje, ki potem vtisne svoj pečat razvijajoči se prostitutki v telesnem in duševnem pogledu. V tem smislu moremo govoriti o rojenih prostitutkah.

Ako je prostitucija znak posebne spolnosti, potem lahko pričakujemo, da bo ta spolnost prišla zgodaj do veljave, ali da se bo vsaj skušala uveljaviti. Znani ameriški sodnik *Lindsey* pravi, da so nekatera dekleta predestinirana za prostitucijo, do so torej v naprej (po svoji dedni osnovi) določena za to žalostno usodo. Objektivnih znakov za to svojo trditev ni navedel; sodi le po izrazu obraza, po svitu oči, po polnosti telesa itd. Zlasti slednji znak se je posrečilo kesneje dokazati nedvoumno pri najmlajših prostitutkah in danes ne dvomimo več mnogo, da je prostitutka res po svoji dedni osnovi usodno določena za svoj poklic. Ni pa v vseh primerih tako. Raziskave pri naših prostitutkah so pokazale, da nastopi pri njih tudi prvo perilo povprečno za štiri mesece prej kakor pri neprostitutkah. Podobne preiskave na drugih prostituiranih dekletih (v drugih krajih) so pokazale, da je pri njih prva menstruacija često zakasnela. Vsekakor je enotni rezultat teh preiskav, da opažamo pri prostitutkah češče zgodnjo in zakasnelo menstruacijo kakor pri neprostitutkah, torej več nerednosti.

Seveda ne pomeni v posameznem primeru prav nič, ako dobi deklica prvo perilo že z 11 leti; zato še ni rečeno, da bo postala prostitutka. Na drugi strani tudi pozen nastop mesečnega perila ne zabranjuje prostitucije, kakor bomo še spoznali. Vse to kaže pač, da je začetek mesečnega perila le eden od več znakov spolne zrelosti pri ženski.

V kateri zrelosti se vrši prvo spolno občevanje prostitutk? Jako zgodaj. Pri nas povprečno s 16 leti in poldrugim mesecem! T. j., mnogo jih spolno občuje še prej, dosti še pred prvim mesečnim perilom! V enem primeru se je vršilo občevanje že z 9 leti (opozarjam, da ni izključeno, da ima tudi tako zgodnje občevanje posledico, otroka!) najkasneje pa s 25 leti. Čim pozneje se je vršilo spolno občevanje, tem več najdemo med preiskovankami poročenih žen, ki so šele pozneje, bodisi za časa vojne, ko mož ni bil doma, bodisi iz drugih vzrokov, zašle v prostitucijo.

Zanimiva je primerjava prvega spolnega stika prostitutk pri nas in v Pragi:

	Ljubljana:	Praga:
do 14 let	22,2%	17,5%
do 16 let	64,9%	56,0%
do 17 let	77,9%	81,5%

Smo torej pred Prago — velemestom! Za bordelske prostitutke Sev Srbije je *Konstantinović* dognal, da jih je do 16 let spolno občeval skoro 60%. Za to starost je torej Ljubljana brez dvoma na prvem mestu.

V svoji seriji sem našel, da „padejo“ najprej svetlooke in svetlolase, kar kaže morda nekoliko na okus naših moških. Blondinke so pri nas bolj redke in nekako bolj opozarjajo nase nego brunetke.

Omenili smo, da občuje ne malo število prostitutk še pred prvim perilom. Poglejmo! Od sto prostitutk jih občuje pred prvim perilom 15, v istem letu s prvim perilo 10 in po prvem perilu 75. Torej „čaka“ le $\frac{1}{4}$ na spolno zrelost. Ali res na spolno zrelost? Prav slednje opisani pojav kaže zopet na to, da ni le prvo perilo znak dosežene zrelosti. Tako dekleta, ki še ni imelo

prvega mesečnega perila, je lahko zrela ženska, ki ima iz kdo vé kakega razloga zadržano perilo. In ne čaka — —

Poglejte, kako lepo se to vidi na tej tabeli:

Menstr.	Prvo spolno občevanje:				skupaj
	prej	v istem letu	pozneje		
9	—	—	1		1
10	—	—	—		—
11	—	—	12		12
12	—	—	13		13
15	—	—	16		16
14	1	1	20		22
15	7	6	20		33
16	4	2	8		14
17	5	3	4		12
18	2	—	1		3
19	—	1	—		1
skupaj	19	13	95		127

Kritična starost za dosego spolne zrelosti je pri nas gotovo okoli 13. do 14. leta. Vidimo, da mnogo deklet ne čaka dalje na prvo perilo, temveč začenja spolno življenje.

Ako še pogledamo natančneje, za koliko let razlike gre med prvim perilom in prvim spolnim občevanjem, dobimo tole sliko.

Pred prvim perilom:

6	5	4	3	2	1 leto deklet
1	0	1	2	4	11

V istem letu s prvim perilom jih prvič občuje 15. Po prvem perilu:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 leto deklet
21	22	20	18	7	2	1	1	1	2

Vidite, da so to vsekakor zanimive ugotovitve. Jako malo jih čaka več kakor dve do tri leta po prvem perilu s spolnim občevanjem.

Ne pozabimo, da prvo spolno občevanje še ne pomenja začetka prostitucije. Včasih je pač istovetno, skoro zmeraj je z začetkom prostituiranje v zvezi, toda včasih tudi prav nič.

Prvi spolni stik ponavadi ni izvršen brez ljubezni do prav dotičnega moškega. To je jako važno, ker je eden glavnih znakov prostitucijskega spolnega občevanja, da se vrši brez individualno usmerjene ljubezni. To je, dekletu, prostitutki, je vse eno, s kom občuje. To pa navadno še ni tako pri mladem dekletu, ki se je odločilo za prvo spolno občevanje. Saj ni treba, da občuje ravno z zaročencem ali kakim drugim dobrim znancem, rekel bi, da je bolj važno, da dekle čuti neko strast (ki jo smatra za ljubezen) do prav dotičnega moškega, s katerim se namerava spolno združiti. Res, zato je še ne moremo in ne smemo imenovati prostitutko. To bi bila huda obtožba.

Prostituirati se začne dekle takrat, ko izgubi individualno zanimanje za svojega partnerja in ko se navadno pusti za uslugo plačati, bodisi v denarju, bodisi v kaki drugi vrednoti, prav često z večerjo, z manjvrednim

nakitom itd. Takrat je postalo dekle prostitutka, t. j., prodaja svoje telo, včasih ga komu nudi tudi zastonj, toda jako redkokdaj je pri tem izbirčna.

Torej: dekle se prostituira prvič takrat, ko zavedno sprejema kako darilo ali denar za spolni užitek, ki ga je nudilo doslej neznan in neljubljeni moški osebi. Tega, in zlasti v tej obliki, ne izvemo seveda skoro od nobene prostitutke. Zato se moremo le za silo opreti na podatke, ki smo jih zvedeli od prostitutk samih, iz katerih moremo sklepati na začetek prostituiranja.

Od 106 prostitutk se je ogromna večina začela baviti s to obrtjo pred 20. letom svoje starosti. Od 101 po letih znanih primerov pa izgleda stvar tako-le:

Od 11.—15. leta jih je bilo 24, od 16.—20. leta 64 in starejših 15. To se pravi, da se jih je prostituiralo do 20. leta že 88 (od 101)! Pri 16% se je začela prostitucija s prihodom v mesto in pri 40 s prvim spolnim občevanjem. Največ jih pač „pade“ s 16., 17. in 18. letom, namreč skoro 50%! Za dve petini pa pomeni prvo spolno občevanje tudi začetek prostituiranja, kar je pri tej mladosti gotovo obupno.

Povprečno zapadejo ta dekleta prostituciji s skoro točno 17 leti, tako da lahko rečemo, da poteka med prvim perilom in prvim spolnim stikom povprečno eno leto in tričetrt, med tem in začetkom prostituiranja pa eno leto.

Razumljivo je, da je zlasti pri teh, tajnih prostitutkah, težko določiti začetek prostituiranja; to je bilo lažje nekoč pri bordelskih in sploh reglementiranih, v kolikor niso začele s prostitucijo še preden so se javile oblastvu. Mislim pa, da nismo bili krivični napram tem dekletom, kajti bili smo jako previdni in vkljub temu smo prišli k tako poraznim sklepom. Zlasti žalostno visoko število je onih 40%, ki se prostituira takoj s prvim spolnim občevanjem, ker vemo, kako so mlade. Ali so res že tako koristolovske, da se takoj prvič prodajo komurkoli? Malo težko je to misliti in kruta bi bila taka sodba za naša dekleta. Prav globokega nagnjenja in usmerjenja ljubezni na eno in isto moško osebo pa prav gotovo ne očituje.

Zanimiva je končno statistika neposrednih povodov prostituiranja, kakor jih izvemo od prostitutk samih.

Na prvem mestu so vzroki v rodbini s 50,6%. Med temi vzroki najdemo na prvem mestu slabo vzgojo in sicer skoro v $\frac{2}{3}$ teh primerov! Polagam posebno važnost na ta činitelj. Vzgoja, rodbinska vzgoja, danes brez dvoma hira. Saj vemo, da je malo prostitutk nezakonskih, da jih je mnogo vzraslo v čisto normalnem rodbinskem krogu. In vendar toliko prostitutk! O vzgoji bi hotel reči zlasti to, da ona vzgoja, ki jo dajejo starši povprečno otroku, ne sloni na zgledih iz lastnega življenja. Mi vsi smo dobili predstavljene zglede, ki so bili staršem idealni, ki jih pa sami nikakor niso izpolnjevali. In taki zgledi v vzgoji strašijo še danes. Prosim vas, kaj si naj misli sin o svojem očetu, ki mu je morda vedno govoril, da se naj raje ne briga za dekleta, ako pa lahko izve od drugih, da se sam oče ni izogibal nobeni nevarnosti, dobiti kako spolno bolezen? Toda koliko očetov je danes v tej zadevi za

zglede, mislim, brez hinavščine? Koliko očetov je odkritih in koliko jih smatra sploh kako spolno vzgojo za potrebno? Glede te vzgoje je danes tako, da se ji najraje izognemo, vtaknemo glavo v pesek in pustimo otroka bloditi. Tako se stanje seveda ne more izboljšati.

Podobno stališče, kakor ga zavzemajo očetje do sinov, imajo matere do hčer. Ne rečem, da toliko skrivajo, še manj, da ne bi mogle staviti lastnega zgleada v ugodno luč, gotovo ugodnejšo kakor 99% moških, toda manjka jim poguma. Tudi one stvari raje ne vidijo in raje ne govorijo o spolnih zadevah. Njihove hčere jih prehite in spoznavajo same življenje, zlasti danes, ko si jih mora toliko služiti lastni kruh. Dokler je hči še v krogu rodbine, še kolikor toliko gre. Drži se nad vodo, ne po lastni zaslugi, ne po zaslugi matere, temveč po zaslugi določenih družabnih obveznosti. Toda kakor hitro mora iz rodbine v svet, se pokažejo vsi oni primanjkljaji domače vzgoje.

Sicer pa jasneje, nego vse to teoretiziranje, govori oni visoki odstotek, ki smo ga prej imenovali, za to, da je vzgoja v rodbini res slaba, neživiljenjska in popolnoma brez vsakih realnih zgledov. Otroku potrebuje zgledov, nazornih zgledov, takih, ki se dajo otipati, ne pa teorij, kakšen bi moral biti, zlasti ne, ker ne moremo biti odkritosrčni, ako od njega zahtevamo kaj več in kaj drugega, kakor smo sami delali.

Med drugimi vzroki rodbinskega življenja najdemo: slabe razmere in alkohol, osirotelost, mačeho, neubogljivost, zgled sestre, izgon od hiše, ločitev od moža in vdovstvo.

Na drugo mesto pridejo vzroki, ki so bolj ali manj bolezenski, vrojeni duševni defekti, zlasti lahkomišelnost in „moral insanity“ (npravna neobčutljivost). Teh vzrokov imamo 12,5%, torej v eni osmini vseh primerov. Prav toliko se jih slicuje na skrb za življenje, in sicer na bedo in strah pred bedo, iskanje službe in prihod v mesto, prezgodnja služba in brezposelnost.

Na drug prav važen socialni vzrok se misli mnogo manj, t. j. okolje, v katerem najde dekle priložnost, da se prostituira. In res jih zvrča še več nego na vzroke v rodbini, krivdo na priložnost; in sicer v 32,9% primerov, t. j. skoraj $\frac{1}{3}$. Večina njih kombinira priložnost s slabo družbo, torej ne neposredno s službo. Od 71 jih krivi priložnost v slabi družbi 55, priložnost v službi je našlo 9 natakarič, uslužbenk v hotelu ali gostilni (razen natakarič) 5, ena kot kontoristinja in ena kot privatna služkinja.

Strasti (spolni nagon, nesrečno ljubezen, zapeljanje) krivi 5,1%, razuzdanosti (pijanost, lenoba) pa 5,7%. Prodaja v javno hišo (ti primeri so sicer pri nas udeleženi, toda prodaja se je vršila drugam) 1,59%, strah pred kaznijo in nepojasnen vzrok najdemo le po 0,46% primerov. Pravtako telesne hibe le v 0,46%.

Pri večini ni kriv le en povod, temveč kombinacija, od teh pa zlasti: vzgoja, priložnost in lahkomišelnost.

Vidite, da torej po izpovedi prostitutk samih nikakor ne stoje slabe gmotne razmere na prvem mestu. Vprašate me, ali smemo tem izpovedim verjeti? Mislim, da smemo. V večini primerov brez dvoma vstrežajo, kajti, ako bi bil glavni vzrok beda, zakaj bi ga danes prostitutke zamolčale, zlasti

ko so marsikatere dosti inteligentne, da vedo, da bi takoj našle kup zagovornikov.

Dva vzroka sta torej predvsem važna: priložnost in slaba vzgoja v rodbini! Še enkrat vam, materam, polagam na srce, pazite na svoje hčere, poučujte jih o spolnih zadevah, kadar se vam zdi, da je za to prišel čas. To je pa seveda v vsakem primeru drugače. Tu vam ne morem dati navodil. Eno pa je važno: ne imejte napačnega sramu, ako resno mislite rešiti svoje hčere pred tem zlom. Kajti vrojene činitelje ima lahko vsaka in, ako ti pridejo na zanje ugodna tla, se razvijejo pri hčeri milijonarja prav tako kakor pri hčeri bajtarja. Morda, da bo prvo družba nekoliko dalje branila, jo skrivala, toda slednjič pade tudi ona.

Da pa morete pravilno poučiti svoje otroke, morate same biti o stvari pravilno poučene. Na vzgojo se morate vestno pripraviti, ne svetohliniti, temveč iskati resnico. Kakor je učil veliki češki reformator Hus: išči resnico, poslušaj resnico, uči se resnice, ljubi resnico, govori resnico, drži resnico, brani resnico do smrti!

Torej ne slepomišiti, temveč na delo za srečnejšo mladino, za svobodo žene! In kakor je nekoč rekla ga. M. Bartolova, učite, vzgajajte svoje sinove tako, da bodo spoštovali svoje sestre in matere. Zlasti sinovi ne smejo biti v prepričanju, da je ženska nižje bitje, da je vstvarjena za službo možu. Vedeti morajo, da je enakovredna. Matere in bodoče matere, to je v vaših rokah!

Književnost in umetnost

Knjige Mladinske matice za l. 1936. Založba Mladinske matice je zopet prinesla našim malim in najmanjšim novih, lepih darov. Smotrene roke so izbrale gradivo in ga predale otroku z namenom, vzgojiti ga v zdravega, realnega človeka, predstavljajoč mu sedanost brez okraskov in brez laži.

Oskar Hudales je postavil dejanje svojega delca „Postelja gospoda Fibriha“ v Savinjsko dolino, osrčje slovenske zemlje. Pokazal je krizo kmetijstva in lesne trgovine v naših krajih. Čisto odkrito je osvetlil težko življenje lesnih delavcev, splavarjev in obrtnih vajencev in s številkami podprl sliko izrabljanja. Tudi na krivdo je opozoril, ki jo nosijo nekateri.

Tone Seliškar je napisal v lepem, tekočem jeziku knjižico: „Bratovščina Sinjega galeba“. Pokazal je, kako je le v skupnem in složnem delu, z voljo in pogumom mogoče doseči napredek in boljše bodočnost. To osnovno misel je pisatelj spretno povezal in jo vstavil v nenavadne okoliščine. Celota bo izredno odgovarjala romantičnemu nastrojenju doraščajoče mladine.

Adam Milkovič je v svojih „Barakah“ posegel v svet najbednejših iz predmestja. Lahko bi bil to storil bolj odločno in pokazal tudi vzročne zveze, ki vodijo do velikih socialnih razlik našega časa. Knjižica je pisana s toplino in bo pozitivno vplivala na mehko otroško dušo.

Josip Ribičič in Albert Širok sta v „Kresnicah“ zbrala zanimivosti vseh vrst. Izsledki znanosti, tehnične pridobitve, opisi prirodnih pojavov, praktični nasveti, kritika in predvsem ostra obsodba vojne, vse to bo otroka zanimalo in mu širilo obzorje.

„Čurimurčki“ Josipa Ribičiča v tako pristržno preprosti obliki podajajo kos življenja iz prirode. Ti so za naše najmlajše.

Vse knjižice so okusno opremljene s posrečenimi, mestoma odličnimi ilustracijami. Mamice naj ne pozabijo nanje, ko bodo izbirale darilca za svoje malčke.
S. E.

Obzornik

Kongres mednarodne ženske zveze (CIF) v Dubrovniku

S. E.

Letošnji kongres mednarodne ženske zveze se je vršil v času od 28. sept. do 8. okt. v Dubrovniku. Od osemtridesetih v MZZ včlanjenih nacionalnih ženskih zvez se jih je udeležilo kongresa petindvajset in sicer: Velika Britanija, Danska, Holandska, Avstralija, Italija, Francija, Svica, Avstrija, Madžarska, Belgija, Finska, Grčija, Jugoslavija, Južna Afrika, Rumunija, Čehoslovaška, Poljska, Irska, Indija, Peru, Letonska, Estonska, Litva, USA in Kanada. Tako je svečani otvoritvi dne 1. oktobra prisostvovalo nad 500 delegatk iz inozemstva in ca. 400 iz Jugoslavije. V malem, intimnem Boninovem gledališču, vsem okrašenem z nacionalnimi prapori prisotnih delegacij, je predsednica jugoslovanske ženske zveze prof. Petkovičeva pozdravila zastopnike dvora, vlade, mestne občine ter goste iz inozemstva in države. V imenu vlade je pozdravil kongresiste minister g. Janković in med drugim izrekel tele pomembne besede: „Brez miru ni življenja, brez miru ni svobode, brez miru ni napredka. Če je resnica, da v tem kongresu sodeluje 40 milijonov žena, potem nam je mir zagotovljen, ker je to najmočnejša armada miru na svetu.“ Župan dubrovniški g. Bračanović je pozdravil navzoče v imenu starega, svobodnega mesta. Dolgoletna predsednica MZZ markiza d'Aberdeen et Temair se je zahvalila za pozdrave; v toplem govoru o mirovnem poslanstvu žene je rekla: „Naloga mednarodne ženske zveze je, v medsebojni ljubezni zediniti vse delavne žene vseh narodov, vseh ras in vseh razredov“. Državna podtajnica v francoskem prosvetnem ministerstvu ga. L. Brunschvicg, je prinesla pozdrave francoske vlade; ga. Ranson je govorila kot zastopnica mednarodne alianse za žensko volilno pravico, ga. Dreyfus kot zastopnica zavoda za intelektualno sodelovanje. Sledilo je nekaj krajših predavanj o pomenu in namenih zveze.

V imenu jugoslovenske vlade je g. minister Janković odlikoval lady Aberdeen z redom sv. Save I. stopnje in štiri druge zaslužne članice z redom sv. Save II. stopnje.

Naslednjega dne so zbrane žene prešle k resnemu delu. Plenarne seje, ožje seje posameznih komisij in delegacij, volilni sestanki so se vrstili drug za drugim.

Ena prvih gest kongresa je bila brzojavka, odposlana obema bojujočima se strankama v španski državljanski vojni, v kateri ju zbrane žene rote, naj poslušata klice mater vseh plemen in prizanašata ženam, otrokom, ujetnikom in talcem.

Volitve so dale MZZ-i novo upravo pod predsedstvom Belgijke baronice Pol-Boëlove. Za podpredsednice so bile izbrane Angležinja Maria Ogilvie Gordon, Norvežanka Betzi Kjelsberg, Čehinja Plaminkova, Letonka Pipin, Švicarka Zellweger i. dr., za generalno tajnico Louise van Eeghen, za tajnici Ana Hristić in Belgijka Baetens, za blagajničarko Karen Glaesel iz Danske.

Bivša dolgoletna predsednica MZZ lady Aberdeen je bila imenovana za do-smrtno častno predsednico, častne podpredsednice pa so postale Francozinja Avril de Sainte-Croix, dr. Alice Salomon, predsednica bivše nemške nacionalne zveze ter prof. Petković, predsednica JZZ.

Kongres je osvojil predlog, da MZZ kandidira lady Aberdeen zaradi njenega dolgoletnega pacifističnega delovanja za podelitev letošnje Nobelove nagrade za mir.

Delovanje MZZ je razdeljeno v delo posameznih komisij, ki odgovarjajo istovrstnim komisijam pri mednarodnih institucijah v Ženevi ter z njimi vzporedno

delujejo. Dozdaj je delalo 12 komisij, in sicer: komisija za mir, za tisk, za pravni položaj žene, za vzgojo, za volilno pravico, enakost morale, javno higieno, izseljeniško vprašanje, žensko delo, zaščito dece, za kino in radio ter umetnost. Letošnja skupščina je ustanovila novo komisijo za stanovanjsko vprašanje, tako silno pereč problem današnjega časa. Komisija za kino in radio se je razdružila v dve ločeni komisiji, ki bosta mogli tako uspešneje delovati. — Slovenska delegacija je prinesla načrt za ustanovitev nove gospodinjsko-gospodarske komisije, hoteci na podlagi dejstva in spoznanja, da je gospodinjstvo eden najvažnejših činiteljev v gospodarskem procesu naroda, doseči te zahteve: 1. da se gospodinjstvo prizna kot poklic, 2. da se uvede za gospodinje obvezno bolezensko in starostno zavarovanje, 3. da dobe gospodinje zastopstvo v vseh institucijah in 4. da so gospodinje in gospodinjske pomočnice deležne primerne strokovne izobrazbe. — Predlog slovenskih žena je vzbudil morda na vsem kongresu najživahnejšo debato, nekatere žene so ga usvojile takoj, drugim pa je ostal tuj, kar ni čudno, če pomislimo, da je veliko število tujk sestojalo iz aristokratinj oz. žen finančnih krogov. Končno se je ustanovila začasna komisija, ki naj vprašanje prouči, komisija sama pa se bo predvidoma osnovala na prihodnjem kongresu MZZ.

Sledila so poročila o delu posameznih komisij, ki so predložile že izdelane predloge in načrte, katere je kongres z malimi, nebitvenimi spremembami sprejel.

Komisija za mir je izrazila svoje prepričanje, da so bistveni pogoji za mir: mirnim pojem odpraviti vse nacionalne, ekonomske in politične krivice, omejiti oboroževanje z internacionalnimi pakti, prevzeti kolektivno odgovornost in vzajemno pomoč v slučaju, da se mir ali obveznosti kršijo, spoštovati sklenjene pakte. Zato apelira na vse članice Društva narodov, da naj mu ostanejo zveste in ga podpro, posamezne članice MZZ pa naj v svojih področjih skrbe za očuvanje njegovega prestiza. Društvo narodov naj prouči vprašanje razdelitve sirovin, nadprodukcije in prenaseljenosti ter naj omogoči boljšo in pravičnejšo razdelitev dobrin. Pri kolonialnih vprašanjih naj se upoštevajo pravice avtohtonih narodov. MZZ ostro obsoja uporabo strupenih plinov ter poziva DN, naj zatre vse privatne interese, predvsem izdelavo, prodajo in izvažanje orožja.

Uvažajoč izredno pomembno vlogo tiska v današnjem svetu prosi **komisija za tisk** vsa nacionalna ženska društva, naj podpirajo predvsem mlajšo generacijo ženskih žurnalistov ter jo s smotreno kritiko povzdignejo na dostojni nivó. Žurnalistke naj delujejo v smislu pacifističnih načel in za razvoj ženskega gibanja. Komisija poziva članice, da pošljejo bibliografije iz svojih dežel.

Komisija za pravni položaj žene predlaga nadaljnje intenzivno delo na mednarodni konvenciji, da poročena žena obdrži svojo narodnost ter naj se ji tudi v tem kakor v drugih pogledih prizna popolna enakopravnost z možem.

Komisija za vzgojo iz ekonomskih, socialnih in političnih vidikov vztraja na predlogu, da naj se v zvezi s trgovskimi, industrijskimi in gospodinjskimi organizacijami ustanove pošolski kurzi, ne da bi se pri tem preobremenilo mladoletne poslušalce. Vsi mladoletni brezposelni naj bi do 16. leta obiskovali tedensko določeno število ur. — Meja šolske obveznosti naj se dvigne do 15. leta.

Komisija za žensko volilno pravico opozarja na reakcijo, ki nastopa po vsem svetu, in kliče k opreznosti in čuječnosti, da se že dobljene pravice ne izgube. — V deželah, kjer žene že imajo volilno pravico, naj se čim živahneje udeležujejo volilne borbe, kjer je še nimajo, naj se trudijo zanjo.

Komisija za žensko delo se izraža proti tendencam raznih vlad, da omeje žensko delo, ter naroča posameznim nacionalnim zvezam, naj pazijo ter zatro vsak poskus, odvzeti ženi svobodno pravo na delo. Francoska ženska zveza dodaja: MZZ priporoča delavkam, naj v masah vstopajo v sindikate in mešane strokovne organizacije, ki jih bodo ščitile. Nasprotje med spoloma bo izginilo v skupnem delu za skupne cilje. — Belgijska zveza je mnenja: Na ta način se hoče odpomoči brezposelnosti; vendar so vse te mere iluzorne, one samo predstavljajo problem, mesto

da bi ga rešile. Princip je, da ima ženska, samska ali poročena, isto pravico do plačanega dela kot moški; treba je delati na to, da so tudi delovni pogoji zanjo isti. — Tedensko naj se uvede odmor poldruga dne. — Zavarovanje naj se razširi tudi na intelektualke (zaradi naraščajoče brezposelnosti), za žene preko 30 let naj se ustanovi fond, iz katerega bi se mogle nanovo strokovno izobraziti, če ostanejo brez dela. — Nacionalne ženske zveze naj prouče uspešnost udejstvovanja žene v policijski službi.

Komisija za javno higieno priporoča članicam, naj razpišejo anketo o tem, kako vpliva na prebivalstvo povečanje potrošnje in kako je ta v zvezi s povzdigo poljedelstva ter finančno in gospodarsko poživitevjo kraja. Žena, vzgojiteljica mladega naraščaja, je v prvi vrsti interesirana na razumni prehrani svojega in tujega naroda in narodov vseh ras.

Komisija za enako moralo zahteva, naj se kaznuje tudi vsak posredovalec, ki ima dobiček od prostitucije, naj se ukinejo javne hiše, proglasi enaka morala za oba spola in išče potov do novih nravnih vrednot.

Komisija za izseljeniško vprašanje je mnenja, naj MZZ pošlje svojo zastopnico k permanentni konferenci za zaščito izseljencev v Ženevi.

Komisija za zaščito dece predlaga, naj nacionalne ženske zveze na podlagi preiskav ugotove morebitne razlike med zakoni, ki so za zaščito otrok veljavni v njih državah, in med ženevskim statutom (Magna Charta otroka). Nacionalne zveze naj nadalje skrbijo za strokovno izobrazbo pohabljenih otrok, da se bodo mogli sami preživljati. Vsaj v mestih naj se ustanove šole za pohabljeno dečo. — Nacionalne zveze naj skrbijo za razvoj klinik za noseče matere ter naj kontrolirajo procentno mero umrljivosti otrok ob izboljšani stanju. Treba je predporodnih klinik, kjer naj dobe matere in otroci ob prezgodnjih porodih zadostno oskrbo.

Komisija za kino si prizadeva dvigniti vzgojno vrednost in nravni nivo filmov za vso publiko, zlasti za mladino. Žene naj bodo članice cenzurnih komisij. Film naj vpliva v smislu zблиževanja narodov. Značilen je predlog indijskih žen, ki obsojajo in odklanjajo filme, ki služijo poniževanju posameznih narodov in ras ter eksploataciji socialno nižje stoječih razredov. — **Oddelek za radio** povdarja potrebo čim intenzivnejše udeležbe žena pri ustvarjanju radioprogramov. V radiu naj se čim več predava o ženskem gibanju in pacifizmu.

Komisija za literaturo opozarja MZZ, da naj se zanima za položaj pisateljic ter pospešuje razvoj mladinskega gledališča.

V okviru kongresa so se vršila še tri javna zborovanja, prvo o stanovanjskem vprašanju, drugo o ženi v industriji, tretje o ženi — kmetici. Ta zborovanja bi bila lahko najzanimivejša točka vsega programa, saj je bilo tu zbranih toliko zastopnic najrazličnejših krajev, ki bi bile vse skupaj lahko dale edinstveno sliko o položaju in žitju žene po vsem svetu. Kakor pa je delo komisij v celoti pokazalo mnogo smotrene resnosti, kakor so tudi programi res napredni in sodobni, je vendar človek na zborovanjih dobil vtis, da so te, iz vsega sveta zbrane žene po večini zelo daleč od poznavanja prave realnosti. Tu in tam je sicer odjeknila odkrita beseda, v splošnem pa je bilo, kot da so hotele te žene, vsaka zase in za državo, katero je zastopala, pokazati čim več lepega in ugodnega. Tako so podajale idealizirane slike enkratnih, pretiranih, nebistvenih, včasih tudi samo osebno doživetih pojavov in pozabljale na vse ono, kar kriči iz bednih barak v predmestjih in podrtih koč na kmetih, kar izbija v spontanah štrajkih v industrijskih centrih in kar ostaja neoprvljenega v širokih plasteh prav vseh narodov. Morda jim — nekaterim — tega niti ne more zameriti, kdor jih vidi in pomisli, iz kakšnih razmer izhajajo in da pri svoji, povprečno visoki starosti ne morejo imeti kontakta z dobo, v kateri žive. Mora pa zameriti drugim, mlajšim, ki poznajo položaj, ki vedo, kaj govore, in ki zavestno in hote prikrivajo resnico. Zato je človeku težko verjeti, da te žene res predstavljajo štirideset milijonov žena vseh narodov, vseh ras in vseh razredov...

Kongres je dalje priredil dve razstavi: mednarodno razstavo knjig ženskih avtorjev in razstavo ročnih del raznih jugoslovanskih pokrajin. Obe sta vzbudili splošno zanimanje in želi dosti priznanja. — Izšlo je tudi nekoliko posebej za kongres prirejenih publikacij o položaju in delu žene pri nas.

Prihodnji kongres MZZ se ima vršiti l. 1938. kot jubilarni kongres (za petdesetletnico zveze) v Birminghamu, rojstnem kraju lady Aberdeen. Da se bo mogel vršiti v čim večjem obsegu, je bil že sedaj določen zato poseben fond, imenovan „fond lady Aberdeen“.

* * *

Hi koncu še nekaj besed o organizaciji kongresa. Zamisel, da zaseda kongres v Dubrovniku, sama na sebi ni bila posrečena. Kljub svoji edinstveni legi in veliki prirodni in arhitektonski lepoti Dubrovnik ni v stanju, da poleg rednih letoviščarjev primerno spravi pod streho še več stotin izrednih gostov. Tako so se morale mnoge kongresistke zadovoljiti s pomanjkljivimi, težko dostopnimi sobami brez zadostne udobnosti. Tudi „Putnik“ ni bil v zadostni meri dorasel tako široki organizaciji. — Dalje je bilo občutno pomanjkanje velikih reprezentativnih prostorov (gneča ob otvoritvi v gledališčul), kjer bi se tako velik delavni aparat mogel polno razviti. Ob takih prilikah bi bilo n. pr. zelo važno, organizirati široko zasnovano mirovno zborovanje, ki bi se ga lahko udeležilo tudi najširše občinstvo. — Dalje leži Dubrovnik daleč od glavnih prometnih žil, zaradi česar zelo trpi poročevalska služba. — V enem glavnih mest bi bil tudi stik z oblastmi ožji, kongres bi bil deležen večjega interesa in večjega priznanja.

V danem slučaju pa so nastale posebne neprilike zlasti zaradi izrednih političnih prilik, ki vladajo na hrvatskem teritoriju. Tako se je zgodilo, da je prav zaradi tega prišlo do hudega nasprotja med Hrvatimi kot domačinkami in Srbkinjami, ki so v imenu JZZ sprejemale tujke in vodile kongres. Dasi Hrvatice niso včlanjene v JZZ, so hotele vendar pozdraviti goste na svojih tleh. To so jim preprečili; uspelo pa jim je, da so o svojem položaju in o razlogih, zaradi katerih ne vstopijo v JZZ, obvestile vse inozemske delegacije.

Svetovni mladinski mirovni kongres v Ženevi, 31. VIII.—7. IX. 1936.

V Ženevi, v palači Zveze Narodov se je vršil od 31. VIII. do 7. IX. t. l. svetovni mladinski mirovni kongres. Zbralo se je 450 delegatov 35 držav, razen tega 70 delegatov mednarodnih mladinskih organizacij in 150 opazovalcev. Kongres je otvoril in mu predsedoval belgijski senator Henri Rolin. V svojem nagovoru je pozdravil vse prisotne delegate ter obžaloval, da na kongresu ni predstavnikov italijanske in nemške mladine, čeprav so organizatorji kongresa storili vse, da jim omogočijo prihod in sodelovanje. Pozval je mladino vsega sveta, naj na tem kongresu zgradi osnovo za svoje nadaljnje sodelovanje, ter je končal z apelom „Mladina vsega sveta naj se zediní v borbi za mir.“ Po govoru predsednika kongresa Henri Rolina je govoril predsednik ženevskega kantona g. Leon Nicole, ki je navdušeno in iskreno želel uspeh mladinskemu mirovnemu gibanju in pozdravil zedinjenje mladine v skupni borbi za mir. Pozdravnim govorom se je pridružila tudi ga. Maud Royden v imenu angleških verskih organizacij, nato pa so zastopniki vseh petih kontinentov odgovorili na pozdrave predsednika Henri Rolina in Leona Nicole.

Za tem so predstavniki posameznih delegacij v informativnih govorih opisali položaj in delo mladine v svojih zemljah. Obenem so začele z delom tudi organizirane štiri komisije: I. Mladina in mednarodni politični položaj, II. Mladina in sedanji ekonomski in socialni red, III. Etične verske in filozofske osnove miru, IV. Organizacija mednarodnega sodelovanja mladine.

Prva komisija se je izrekla za trajni mir, ki naj sloni na pravici in na D. N., ki naj se uredi tako, da bo lahko nevpilvano od vsakogar delilo pravico. V tem stremljenju naj se ovira vsaka vojna in obenem skrbi za kolektivno varnost. Oboje pa se mora vzporedno in striktno izvajati. V ta namen je treba:

1. spoštovati dobrovoljno prevzete in podpisane mednarodne pogodbe;
2. organizirati medsebojno obvezno arbitražo;
3. ustvariti v okviru D. N. možnost učinkovite intervencije, ki bi lahko za-
dušila vojno nevarnost;
4. modificirati soglasnost Pakta D. N. z določbami in zakoni posameznih držav;
5. razširiti ekonomsko in finančno moč D. N., da lahko stvarno pomaga svo-
jim članicam;
6. spoštovati manjšinske pogodbe;
7. skleniti v okviru D. N. regionalne pakte vzajemne pomoči, h katerim smejo
pristopiti vse države;
8. ustanoviti od vseh priznano formulo, ki avtomatski odreja napadalca;
9. organizirati sankcije;
10. urediti kontrolo nad strateško važnimi položaji;
11. ukiniti vojno aviacijo in vpeljati mednarodno zračno policijo.

Druga komisija je izdelala referat o ekonomskem nacionalizmu (autarkiji), brezposelnosti in preobljudenosti. Rešitev teh vprašanj bo poverila posebni stalni komisiji, sedaj pa zahteva: svobodo izseljevanja, skrajšanje delovnega časa, vpe-
ljavo plačanega dopusta, človeka dostojne plače, povišanje materialnega, social-
nega in intelektualnega nivoja narodov, osobito onega v kolonijah, ter mednarodno
ekonomsko sodelovanje.

Tretja komisija ima težko nalogo. Nazori o miru so najrazličnejši in ene
same ideologije ni mogoče postaviti. Zedinijo se pa vsi v nazorih, da mir mora
sloneti na zgodovini in konkretni stvarnosti, da se vsakemu narodu da svoboden
razvoj in vendar naj bo kooperacija različnih narodov čim ožja, vsak narod in
vsaka rasa pa naj uživajo enako spoštovanje in pravice. Komisija obenem pred-
laga obširno propagando z radiom, filmi, tiskom itd.

Četrta komisija predlaga potrebno sodelovanje mladinskih mirovnih organi-
zacij, v čigar namen naj se osnuje posebni „Mednarodni odbor svetovnega mladins-
kega gibanja“, ki bo sestavljen od po dveh predstavnikov posameznih nacionalnih
odborov. Ta odbor bo v najožjem sodelovanju z Mednarodno unijo za pospeševanje
ciljev D. N., moral bo pa skrbeti:

1. da D. N. v najkrajšem času skliče mirovno konferenco, ki bo reševala va-
žna politična in ekonomska vprašanja;
2. da organizira kmete;
3. da odredi mednarodne ekonomske in socialne pravice;
4. da opozarja D. N. na krivice, ki se gode narodnim manjšinam;
5. da sestavi statistiko o brezposelni mladini ter organizira mladinski medna-
rodni urad dela.

Za vse to je treba finančnih sredstev, ki jih ta mednarodni odbor misli do-
biti z doprinosi nacionalnih odborov, privatnimi darili in z izdajanjem informa-
tivnega vestnika, ki bo vezal vse posamezne nacionalne odbore.

To so v velikih obrisih rezultati mladinskega mirovnega kongresa v Ženevi,
ki je sijajno manifestiral voljo mladine za svetovni mir in izdal enoglasni klic
„Mladina vsega sveta, zedini se v obrambi miru, za bodočnost kulture in blagor
človeštva.“

Svetovni mirovni kongres v Bruslju. 5.—5 sept. se je vršil v Bruslju sve-
tovni mirovni kongres, ki se ga je udeležilo 6000 delegatov iz 57 držav, predstavi-
nikov 120 milijonov ljudi. Otvoril je kongres predsednik Lord Robert Cecil, ki je
v svojem govoru pozdravil posebno zastopnike raznih cerkva in organizacij
nekdanjih bojnikov, ki so bile močno zastopane. Lord Cecil je naštel štiri gla-
vne namene kongresa, doseči: 1. Spoštovanje pogodb. 2. Omejevanje oboroževa-
nja in onemogočanje dobičkov iz oboroževanja. 3. Okrepitev Društva narodov
potom organizacije kolektivne varnosti. 4. Ustanovitev eksekutivne sile pri Dru-
štvu narodov za zasiguranje miru v nevarnih situacijah. Treba je braniti mir s

skupno organizacijo. Povdaril je nadstrankarstvo kongresa: „Sam sem prepričan kristjan in član anglikanske cerkve. Srečen sem, ko pozdravljam v naši sredi člane katoliške in protestantovske cerkve in tudi take, ki ne pripadajo nobeni krščanski cerkvi. V svojih vrstah imamo konzervativce, radikale, socialiste in komuniste. Nočemo slišati njihovih mnenj, temveč njihov načrt za mir“. Po lordu Cecilu je govoril franc. letalski minister Pierre Cot, drugi predsednik kongresa, potem Herriot, angleški delegat Dickinson, ki je pozval cerkve, naj podpirajo Društvo narodov, rumunski minister Lupa, ki je povdaril važnost organizacije pacifističnih kmetov, vodja nekdanjih bojevnikov Desbons, vdova Frihlofa Nansena, poljski maršal Debski, ruski delavski voditelj Švernik, češki vodja bojevnik Sychrava itd. Od manjših držav je Češkoslovaška poslala najmočnejšo delegacijo. Zastopana pa je bila tudi Jugoslavija.

Kongres je zboroval v 12 komisijah, od katerih so bile najvažnejše: letalska komisija, ki ji je predsedoval franc. general Pouderaux, ki je sklenila podpirati z nasvetom in delom ustanovitev mednarodne zračne policije in internacionalizacijo trgovskega in osebnega letalskega prometa; komisija strokovnih organizacij, ki ji je predsedoval Belgijec Merten; udeležil se je tudi tajnik franc. strok. zveze Jouhauz in češka zastopnica Pfeiffer; ženska komisija pod predsedstvom Rusinje Šain, se je bavila z organizacijo svetovnega glasovanja o miru; finančna komisija, ki ji je predsedoval franc. Pierre Cot.

Kongres je sklenil, ustanoviti trajen odbor, ki bo odslej vodil mirovno propagando po vsem svetu. Za propagando bodo zbirali denar (najprej fond 50.000 funtov) z zbiranjem „mirovnega vinarja“, ki ga bodo pobirali po vseh deželah. Poslali bodo posebno delegacijo v Ženevo. Po vsah deželah naj se vrše mirovne prireditve in glasovanje o miru po angleškem vzorcu.

Mednarodna radijska konvencija je bila pravkar podpisana v Ženevi od 18 držav. Pogodbo je v glavnem sestavil Mednarodni urad za intelektualno sodelovanje. Po tej pogodbi naj bi se radio nikoli ne uporabljal v škodo dobrega razumevanja med narodi. Proglasi prebivalcem druge dežele, ki so nezdružljivi z notranjim mirom ali teritorialno varnostjo dotične dežele, so prepovedani. Tudi za samo domačo razglasitev je prepovedano hujskanje na vojno in provokacije, ki bi mogle voditi k vojni. Države podpisnice naj prepovedo vsa neresnična poročila, ki bi mogla voditi k vojni. Države podpisnice naj prepovedo vsa neresnična poročila, ki bi mogla motiti dobre mednarodne odnose in morajo skrbeti za hiter preklie, ako se to vendar zgodi. V kritičnih časih naj bi sploh nadzorovali točnost poročil, ki se razglašajo glede mednarodnih odnošajev. Podpisnice naj med seboj izmenjajo informacije, ki lahko vodijo do boljšega razumevanja kulture in življenja drugega naroda.

Mednarodni kongres v Pragi. Mednarodna mirovna organizacija RUP (Rassemblement Universel de la Paix — Splošno združenje za mir) je letos avgusta zasedala v Pragi. Kongresa se je udeležila tudi jugoslovaška delegacija. Pozdravil je zborovalce predsednik prof. Kozák (Čeh). Za propagandno komisijo je govoril znani angleški politik (Hendersonov tajnik na razorožitveni konferenci itd.) Ph. N. Baker. RUP hoče biti nekaka krovna organizacija za razna mirovna društva in sprejema člane neglede na njihovo politično prepričanje. Propagirati hoče politiko Društva narodov, ki ga je treba okrepiti. Treba je ljudem dopovedati, da vojna ni neizogibna. Treba se je posluževati tiska, radia, govorov, dati učiteljem na razpolago informacije in vpeljati v šole pouk o delu in ciljih Društva narodov. Jugoslovanski delegat un. prof. Ibrovac je za komite za mednar. intelektualno sodelovanje predlagal mednarodno podlago za pouk v vseh deželah od ljudske šole naprej. Predsednik zunanjega odbora skupščine Tomašević je v imenu komisije za gospodarsko sodelovanje povdaril važnost gospodarskega sodelovanja med narodi za zagotovitev mednarodnega miru. Vse resolucije so bile soglasno sprejete.

Rešilni otoki. Francoski sanitetni general Saint-Paul je izdelal načrt, da bi v primeru nove vojne skušali rešiti vsaj žene, starčke, predvsem pa otroke pred

bombnimi in drugimi napadi, in sicer najbolje s tem, da bi se ustanovile po vseh državah tkzv. ženevske cone, v katerih bi se zbiralo civilno prebivalstvo in ki bi jih po mednarodnem dogovoru sovražnik ne smel napasti. Češki predlog k temu je, da se naj za take otoke porabijo mednarodno priznana letovišča in kopališča, ki bi jih bilo treba primerno vidno označiti. Vsaka država bi sestavila seznam teh „otokov“ in bi jih še v mirnem času izmenjala s seznamami drugih držav.

Podržavljenje vojne industrije se je že pogosto predlagalo, da bi se iz raznih vzrokov, ki lahko privedejo do vojne, izključila vsaj osebna koristljivost posameznih izdelovalcev orožja po vseh deželah. Letos poleti je Blumova vlada v Franciji končno izvedla načrt za podržavljenje (potom nakupa akcij) onih industrij, ki se bavijo samo ali delno z izdelovanjem vojnega materiala. Sem se štejejo: strelsko orožje, municija in s strelskim orožjem opremljeni stroji (tanki, letala, ladje). Pri podjetjih, ki ne bodo takoj podržavljena, si pridruže država pravico nadzorstva nad proizvodnjo in dobički.

Predsednik ČSR. dr. Benč je pred njenim odhodom sprejel češko delegacijo za mladinski mirovni kongres v Ženevi in ji izrazil svoje zadovoljstvo, da se češkoslovaška mladina brez razlike socialne, politične in narodne pripadnosti udeleži tega kongresa. Povdaril je, da ve iz lastne skušnje, kako zelo velja na mednarodnem forumu beseda: „Les absents ont toujours tort!“ (Odsotni nimajo nikoli prav.) Zato je potrebno, da je češkoslovaška mladina povsod tam, kjer razpravlja svetovna mladina o svojih problemih. Spomnil se je „lastne mladosti, ko je bilo mladini potovanje po inozemstvu tako otežkočeno in se veselil, da je sedanji mladini toliko laže.

Ga. Joliot-Curie je v soglasju z Leonom Blumom v velikih zborovanjih najavila zakonski načrt, ki bo predvidel stroge kazni za trpinčenje otrok. Poudarjala je pri svojih govorih (ga. Joliot je tudi sijajna govornica), da spada trpinčenje otrok med najgrše zločine, ker so njih žrtve brez obrambe. Toda s strogimi kaznimi se ne bo dalo vse doseči. Treba se je najprej boriti proti alkoholizmu, ki je mnogo kriv teh zločinov, in sicer ne le s prepovedmi, temveč z veliko intenzivno poučno akcijo po vsej Franciji. Razen tega bo vlada ustanovila po vsej Franciji dežje domove za otroke, katerih starši ne morejo ali niso vredni sami vzgojiti svoje otroke.

Pomoč babicam. Tri češke poslanke, ge. Zemin, Batka in Šmejce, so vložile interpelacijo na ministra nar. zdravja zaradi težkega položaja babic. Minister je odgovoril, da je ministrstvo naročilo vsem javnim bolnicam, da smejo na porodniških oddelkih dobiti mesta negovalk edinole diplomirane babice. Izdelana bo nova tarifa. Za obnemogle babice je bilo že lani izplačanih 80.000 Kč podpore in letos se bo razdelila enaka vsota. Ministrstvo je izdelalo osnutek o babiškem stanovskem zastopstvu.

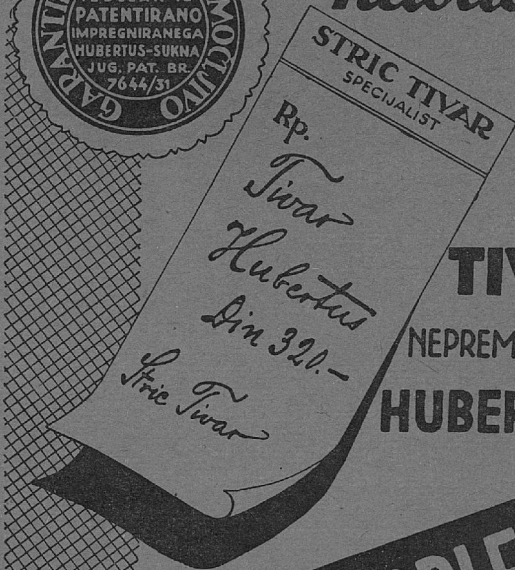
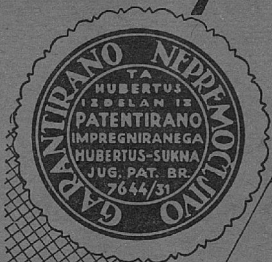
Zanimiv poskus so naredili na ženski kliniki v Hlavani. Peljali so 30 mater pred 30 novorojenčkov in jih pozvali, naj poišče vsaka svoje dete. Čeprav matere otrok od poroda niso videle, je 28 mater takoj spoznalo svoje otroke, le dve sta nekaj časa dvomile, potem pa tudi našle prave otroke.

Najboljša rumunska pisateljica je Hortensia Papadat-Bengescu, ki jo lahko primerjamo Virginiji Woolfe in Rosamondi Lehman. Za roman „Logodnicul“ (Zaročenec) je dobila od rumunske pisateljske zveze nagrado „Kralja Karola II.“ za 1935. leto.

Smrt nadarjene pisateljice. Pred kratkim je v svojem rodnem mestu Taganj-rogu umrla nadarjena mlada ruska pisateljica Ljubov Kopilova. V svojih pogledih „Čisti izvirek“, „Prva pesem“ itd. opisuje svoja lastna doživetja in življenje svojega malomeščanskega kroga pred in po revoluciji ter življenje kolhozov, ki jih je opazovala iz največje bližine. Čeprav manj nadarjena kot Sejfullina jo vendar presega glede obsežnosti obravnavane snovi in sodobne rešitve problemov.

*Najbolj se boste očuvali
prehlada*

*če si
nabavite*

TIVAR
NEPREMOČLJIVI
HUBERTUS

TIVAR OBLEKE

Kongres. Mednarodne Ženske Zveze v Dubrovniku.

Naša prejšnja dolgoletna urednica, gospa Pavla Hočevvarjeva, je podala dne 29. X. t. l. našim ženam, zbranim v dvorani mesnega magistrata, izčrpno poročilo o kongresu Mednarodne Ženske Zveze v Dubrovniku in o njegovem pomenu za nas. Poročilo je bilo tako krasno in vsestransko, da so zborovalke izrazile željo, naj bi izšlo v posebni brošuri.

Pripravlja se izdaja te brošure, ki ne bo draga in opozarjamo nanjo naše cenj. čitateljice, ki jo bodo gotovo z užitkom čitale. Naročila sprejema naša uprava.

Živi izviri

bo naslov izvirnemu leposlovnemu delu, ki izide v decembru in ga je spisal Iv. Matičič. Delo je široko zasnovano in je v njem živo podana bit in rast našega rodu od pokojne davnine do burne današnjosti, od pradeda do vnuka, torej naš strnjeno zaokrožen historijat ter punt mladega rodu viharnemu novemu času. Knjiga bo obsegala okrog 400 strani in stane v prednaročbi Din 50.— broš., Din 60.— vez. Pozneje bo seveda občutno dražja. Na knjigo opozarjamo zlasti javne, zasebne in društvene knjižnice in čitalnice.

Naroča se pri Založbi knjige „ŽIVI IZVIRI“, Ljubljana, Marmontova ul. 11.
Prospekti na razpolago.

**Drobna knjižica
z veliko vsebine**

Dekliško perilo

modeli in kroji perila za deklice od 12—18 let. Posebno bogate priloge z risbami za vezenine, ki so uporabne tudi za okras otroških oblekic in predpasnikov. Cena Din 6.—. Denar je poslati z naročilom vred.

J. BLASNIKA NASL.

UNIVERZITETNA TISKARNA

**LITOGRAFIJA
ZALOŽNIŠTVO
VEL. PRATIKE
LJUBLJANA**

**KARTONAŽA
VREČICE ZA
SEMENA ITD.
BREG 10—12**

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE IZVRŠUJE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJE

Poština plačana v gotovini

ŽENSKI SVET

1936
5. XI 1936

LETO XIV / 1936
NOVEMBER

VSEBINA: Ljuba Prenner: Mejniki / I. Čaće: žena, junakinja dela (Mile Klopčič) / Konči Ahačič: Veličastnost / Ruža Lucija Petelinova: Mali raznašalec / Dr. Božo Škerlj: Začetki in vzroki prostitucije / Knjige Mladinske matice / Kongres Mednarodne ženske zveze v Dubrovniku (S. E.) / Mednarodni mladinski kongres v Ženevi / Mednarodni mirovni kongres v Bruslju / Drobiž / Priloge: Naš dom, modna priloga, krojna pola, ročna dela.

Ali veste . . .

- prav za gotovo, da ste poravnali vse obroke letošnje naročnine? da je november zadnji čas v letu za poravnavanje takih malih zastankov? V decembru Vam bo težje: Sv. Miklavž, božični prazniki imajo velike zahteve.
- da spravljate obstoj svojega lista v resno nevarnost z malomarnim plačevanjem naročnine?
- da je že več kot preveč takih, ki vsled težkih razmer res ne morejo biti točne plačnice in da je zato tembolj neodpustno vsako odlašanje tistih, ki bi z malo dobre volje lahko imele svojo naročnino v redu?
- da je odlašanje v Vašem primeru več nego malomarnost, da je naravnost krutost napram tistim, ki se z vsemi silami borijo za obstanek lista, kateri vživa sloves najboljšega slovenskega ženskega lista in katerega bi brez dvoma pogrešali tisoči naših žen, ki jim je edina opora, edina duševna hrana in edino razvedrilo, kar nam pričajo neštivilna pisma in ustne izjave.
- Ponavljamo torej našo večno, našo iskreno prošnjo:

Pl a č u j t e t o č n o !

Razumemo, da Vam ne more biti simpatičen, kdor Vas neprestano nadleguje in Vas opominja radi neizpoljenih obveznosti. A me bi želele, da bi „Ženski Svet“ bil neka prijetna vez med nami vsemi, ki smo si po duhu sorodne. Želele bi, da bi mu vsaj njegove naročnice lajšale pot, ne pa metale polena pod noge, kakor to dela — žalibog dober del naročnic s svojim nemarnim in zamudnim plačevanjem.

Dolga leta gojimo iskreno željo, da bi se mogle oddolžiti vsem tistim, ki bodisi vsled prirojenega čuta za red ali iz resnične naklonjenosti napram listu in vsled razumevanja našega težkega položaja, ne zamude nobenega obroka; njihova plačila so zabeležena točno v določenem času. Te tudi nimajo prilike, da bi se hudovala nad netočnostjo uprave. Z rednimi plačnicami ni težko redno poslovanje. Žalibog, da jim vsled tesnih razmer ne moremo dati drugega priznanja, nego našo iskreno zahvalo in spoštovanje.

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo „Naš dom“, modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Posamezna številka Din 6.—. Sam list s prilogo „Naš dom“ Din 40.—, same priloge Din 48.—. Za Italijo L 24.—, posamezna številka L 2'50; za ostalo inozemstvo Din 85.—. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ul. 12/II. Izdaja Konzorcij Ženski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelančeva.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.
Odgovoren L. Mikuš.

ŽENSKI SVET

NOVEMBER 1936

LJUBLJANA

LETO XIV-11

Mejniki

Ljuba Prenner

(Dalje.)

Ko je stopil pri Marincu v hladno, temno vežo, je zaslišal od zgoraj ostri glas gospodične Klare Puck in Petrovo robantanje, vmes pa cmeravo javkanje Petrove žene.

„Vse mesto že govori,“ je regljala Klara, „tako sramoto se upaš delati naši poštenu hiši, ti nemarnjak nesramni, sram te je lahko pred svojimi velikimi otroki, sram te je lahko vsega mesta, ki kaže s prstom nate, vlačugar grdi. Dve sto let so Puckovi podgoriški meščani, nikdar ni bilo falota med njimi, sedaj pa smo slabši kot zadnji bajtarji... Fej!“

„Pusti ga, Klara, saj mu bo vse poplačano, Bog nikomur dolžan ne ostane! Pusti ga, prosim te, ljudje že tako preveč govore, kaj ko bi te kdo slišal...“ je cmevkala Petrova žena.

„Molči! Sram me je, da si moja sestra. Če bi bil ta hlapec pohorski moj mož, z bičem ga naženem iz hiše. Kaj pa si prinesel k hiši, ti bik? Predolgo sem molčala, prej bi bila morala govoriti, preden nam je napravil to svinjarijo... Fej!“

„Molči, vrag babji, sicer te naženem po stopnicah dol!“

„Kaj? Ti boš mene metal iz hiše mojih prednikov! Ti, svinjski pastir, ti kravar od Sv. Ane? Jutri grem k Niessu in povem! Jutri!“

Heinz bi bil moral prav za prav iti. Kaj bi bil s takimi grdobijami drugih ljudi? A nad to Klaro, ki je trobila svojčas toliko o njih in njem po Podgorici naokrog, bi se bilo le dobro maščevati. Lepo to baš ni — ah kaj! „Peter!“ in še enkrat „Peter!“ je zaklical zelo glasno, pa mu je bilo takoj žal. Sram ga je bilo. Namah je utihnilo rezgetanje in razgrajanje. Mučna tišina se je vlekla od Heinza do onih tam gori. „Kdo je?“ je vprašal Peter osorno, priropotal po stopnicah navzdol in bil zelo veselo presenečen.

„Heinzelček! Kar ob pravem času — malo poprej bi še lahko bil prišel. Ali si slišal, kako sta me zdelali! Hude čase imam doma!“

„Torej sem odrešenik?“

„Odrešenik, da, da! Le pojdi, greva gori k meni, to bosta veseli kanalji, ko te zagledata! Tebi sta tudi gorki, tebi...“

Sproščeno se smeje ga je vlekel s seboj. Gori ni bilo nikogar — poskrili sta se. Vstopila sta v Petrovo sobo. V kotu je še visela omarica z napisom „Hausapotheke“. Pozimi je bilo prijazno tu, a poleti je bil vzduh

zelo dušič, ker je edino okno vodilo na ozko, zaprto dvorišče. Peter ni imel nikogar, ki bi ga bil nagnal po pivo, a za slivovko je bilo prevročje.

Besede so bile težke in počasne. Lepše je molčati!

Sedaj se je Heinz laže in raje spominjal tistega popoldneva, ko je bil prišel prosjačit. Saj je že vrnil! Le ono, kar je tiščalo mladeniča, ono težko breme neznane krivde se je le včasih, v trdih minutah brezobzirne odkritosrčnosti pred samim seboj dvignilo iz podzavesti, da se je bal prihodnosti. Potem pa je Marinc sam pričel o tem, česar ga Heinz ni hotel spominjati.

Heinz je poslušal, se dolgočasil in celo jezil.

Ali mu je ta rdečelični, nekoliko zapiti, svojim nečednim slabostim vdani malomeščan res prijatelj? Ta некоč gotovo zdravi, v malomeščanskih prilikah izprijeni kmet?

Pred leti, ko Heinz ni nagovoril nihče, ga je ta ogovarjal, ga vabil s seboj v gostilne, kjer sta se некоč tudi v vinjenem razpoloženju pobratila.

Nekoč pa mu je napravil veliko uslugo, ko mu je posodil denar za pot, ki je bila zanj ušodna. Če bi mu takrat Marinc ne pomagal z onimi zlatniki, najbrže ne bi svet nikdar spoznal niti ene Heinčeve pesmi. Bog ve, kod bi se potikal sedaj, ako bi se sploh še potikal po tem svetu.

Zato ga mora sedaj poslušati, tega človeka, ki bi bil mnogo bolje storil, ako bi ostal gori pri Sv. Ani na enem izmed kmečkih domov, pa naj bi bilo v najrevnejši zadnji bajti. Kmečko delo, zemlja in sonce bi vsrkavali njegove prekomerne moči, ki jih sedaj trosi v plehkobo in umazanost.

No, Marinc je tarnal naprej o svojem zakonskem in drugih domačih križih, o ljudeh, ki so tako zlobni in lažnivi, da ga opravljajo, češ da je babjek in nemarnjak.

Potem pa je pričel lagodno opravljati sam še druge. Najprej si je izposodil apotekarja:

Tak zavaljen lenuh, pijanec, nevreden svoje lepe žene, ki ga je vzela itak le zaradi denarja.

Sicer pa — no, saj ima prav, da se sprehaja že leta in leta z gospodi od c. kr. glavarstva in sodišča!

Heinzu se je zagnusilo.

Moral je oditi.

Od cerkve se je odcepila — vzporedna glavnemu trgu — tako zvana cerkvena ulica, ozka cesta, da se nista mogla izogniti dva voza med stariimi, raztrganimi bajtami, kjer so stanovali poleg malih obrtnikov dninarji in drugi siromašni ljudje. Tu žive od zaslužka, ki jim ga dajejo tisti, ki se tako samozavestno imenujejo „meščani“ in katerim se navidezno klanjajo in jih občudujejo, pa drže ob tem v žepu stisnjeno pest ali pa — figo.

Heinz je prišel naokrog in po ulici navzgor, potem pa preko starega pokopališča. Tu že leto dni ne pokopavajo več mrličev. Ko kosti segnijejo v zemlji, podro ta zid in dovolj bo prostora za nove, koristne namene. Zunaj pa so njive in travniki meščanov in ob njih se mimo mestnega zidu vije cesta v Borje, kamor je Heinz zdaj vsako nedeljo namenjen.

Fej, ta Peter Marinč! Heinzu je bilo, da plava sam v mlačni vodi in se mora venomer z rokami braniti gnusne umazanije, ki mu na površju valov priplava nasproti — naravnost njemu v obraz. To je, kar ga teži od mladih let! Vedno znova mu pljusne v lice in on je preslab, da bi se ubranil tej lepljivi, grdi brozgi, ki jo meče tisoč nevidnih rok odnekod iz globin na površje te struge, v kateri mu je plavati in ki se ji zdaj upira, zdaj spet vdaja. In temu pravijo življenje in temu pravijo — tudi ljubezen?

Borjanska dekleta so prihajale od večernic od Sv. Lenarta, ki je bil njihova pristojna fara. Mesto bi jim bilo mnogo bližje, a ker so bili meščani že od nekdaj strogo v svoje zidovje zaklenjeni, je cerkev prisodila Borje z Legnom vred pod farni zvon Sv. Lenarta. Pač pa so morali kmetje s pohorske strani skozi mesto nositi otroke h krstu, svate voziti skozi mesto pred šentlenarški oltar in mrtvece peljati skozi mesto na poslednjo pot tja ven k fari.

To nedeljo popoldne je stal Anza na parobku za Logarjevino in gledal doli na cesto po borjanskem polju, koder so prihajala dekleta od večernic.

Da se jim je ljubilo koj po kosilu capljati do Sv. Lenarta in potem nazaj v tej vročini in vse radi ljubih večernic! Anza je pač mislil le nase, na to pa prav nič, da so ves teden doma in da jim je ta pot razvedrilo, pa naj bo mrz ali vročina. Skozi mesto! Tam je vedno kaj videti in če tudi ni ničesar novega, je v mestu že vse drugače kratkočasno kot v puščobi doma!

Anzo pa je skrbelo, kako se bo naredilo to ali ono, v notarjevi pisarni se mnogo zve o meščanih, njih posestvih, kupčijah in poslih, o njih srečnih ali zlih usodah. S parobka, na katerem je stal sedaj, je imel najlepši razgled na mesto. Tako blizu se mu je zdelo, da bi lahko z roko zgrabil križ na farnem zvoniku. Rad bi gledal na strehe tu doli, ki jih je oklepal stari mestni zid, od katerega so se vile ceste na vse strani.

Že opoldne si je bil radi vročine slekel suknjo in sedaj je stal bos, le v hlačah in telovniku tu gori in rokavi njegove bele srajce so se svetili v dolino.

Jeseni bo moral k vojakom. Prav nič ga ne mika. Tri leta ga ne bo nazaj. Še nikdar ni bil dalje časa od doma kot za kak dan, ko je šel k svoji materi in očimu na Koroško. Sedaj pa kar za tri leta med tuje ljudi in Bog ve, v kateri kot Avstrije ga potisnejo! In pred tistimi kopači te je kar strah, če poslušáš, kaj drugi o njih govore. Rajši bi ostal in se brigal za posle v pisarni, tujine ni prav nič radoveden. In kaj, če mu kdo medtem, ko bo vojak, odjé službo pri notarju? Notar je strog in vsak se ga boji. Ta njegov molk, tega se je bati. Kaj, če se ta molk nekoč prelomi, tedaj se sesuje toliko strašnega na vse skupaj, na solicitorja, nanj, na Goršino in vse, ki imajo z njim opraviti, da si nihče tako groznega poloma niti predstavljati ne more, ker bo še mnogo hujši kot strah pred njim.

Zato se je Anza bal notarja in še vedno je kar medlel, če se mu je pripetila kakšna nerodnost. Solicitor Korak, ki mu je „muha“ pod spodnjo ustnico že osivela, mu je bil deveta briga. Na tihem je upal, da kmalu sam zdrkne na njegovo mesto. Le da te preklete vojaščine ne bi bilo! Preden od-

rine, bi moral še enkrat v Orehovico k materi. Odlagal je že dalje časa od nedelje na nedeljo. Ni mu bilo do poti in do tistega solzavega poslavljanja še manj. Saj je sedaj tako vse v redu! A zamera, ta neumna zamera! Iti bo moral, da se ne zameri materi, ki bi kaj mnogo prekokala, če bi ji pisal, da ga ne bo, ampak da jih obišče, ko se vrne po treh letih. Da tedaj! Tedaj se tudi preseli v mesto, da ne bo treba več kislega Petrovega lica.

Dekleta so prihajala vedno bliže, sedaj so se že vzpenjala v klanc. Anza je stopil proti križu, kjer so se križala tudi pota. Tam je stal podjetno razkoračen z rokami v hlačnih žepih. Hihitaje so prihajala po klancu nazgor. Najbolj mu ugaja Strnadova Lizika.

Zasople so postale ob križu.

„Bog Vam daj dober dan!“ je voščil Anza.

„Dobro srečko!“ so se odzvale.

„Kaj ste slišale lepega pri nauku?“

„Sam bi bil šel poslušat mesto da lenariš tu okrog!“ se je odrezala Strnadova, velika deklica bolj bele polti kot druge in sila čednega lica, ki ji ga je nagla hoja v breg oblila z ljudbko rdečico.

Druge so jo obstopile in pričel se je pogovor preko ceste, ki jih je ločila od njega.

„Ali so kanonik že umrli?“ je zinil Anza, ker ni vedel drugega.

„Niso še. Pa ne bodo več dolgo...“

„Kako moreš tako grdo vpraševati, saj so bili vendar dober gospod!“

„Tudi ti boš kdaj star in boš moral umreti!“

„Le da za teboj prav nikomur ne bo žal!“

Zabavljice so švigale sem in nazaj in očitale so mu še, da je postal sila gosposki in da se zdi, kaj vse da je on, Logarjev Anza. On pa jim je obljubljal, da jih zatoži nekemu, ki jim ni ne brat niti sorodnik!

„Ti zlehtnoba, le poskusi!“ ga je izzvala Lizika in vse so se glasno zasmejale, Lizika pa je zardela in Anzi je bilo nerodno. Ni mu po volji, da vedo... A to mu je močno pogodu, da ji je tudi on všeč!

Pa je v tem prišvedrala po klancu Jeločnikova Mima, tista Mima, ki se je vsi boje in ki se že tako dolgo drži Logarjeve hiše. V devištvu in sitnobi se je bila postarala in lezla v dve gubi. Od dne do dne je postajala bolj sitna in pobožna. Komaj je prisopihala do križpota, pa se je zagnala:

„Ali nimate drugega dela kot avšati se s tem tercem? Molile bi rajše med potjo iz cerkve proti domu, molile in prosile svetega Duha, naj Vas razsvetli, da ne boste svoj živ dan take pohorske tore kot ste zdaj. Kaj se imate smejati temu norcu, ki se šemi po gosposko? Ali so vas Vaše matere tako učile? Tam pred križem pokleknite in molite nekaj očenašev na čast svetemu Alojziju, naj Vas obvaruje izkušnjav in sramote.“

Dekleta so kar ponižno in poltiho pozdravila in se obrnila naprej v breg. Anza jo je brž odkuril, da ga Mima ni mogla dohajati in ni slišal sebi namenjene pridige, ki jo je Mima vedno glasneje drdrala predse.

Svetli smeči deklet so se daleč iz gozda še izgubili sem doli. Anza pa je bil lačen, zato se je okrenil proti hiši. Gospodar Peter je ležal pred hišo pod jablano v senci in spal. Sedaj je bil že osem let poročen in žena mu je bila

porodila tri otroke, dve deklici in zdravega dečka, ki je še tekal v krilcu po dvorišču okrog, vedno potolčen in smrkav.

Anza si je odrezal v izbi velik kos domačega kruha, potem je šel na dvorišče, kjer sta sedeli Logarica in njena snaha na klopi za hišo in se redkobesedno pogovarjali.

Anzi je bilo dolgčas. Sklenil je, da tudi poskusi pod kakim drevesom zaspati; pod večer pa se obleče in pojde v mesto, kakor se je bil že sinoči domenil z Merkovim Francijem.

* * *

Mehko in hladilno je predel mrak nad razgreto Vilunjsko globeljo, ko se je vračal Heinz proti mestu. Hodil je bil visoko gori pod pohorskimi vrhovi. Gora mu je pela, prepeval mu je gozd, pela je zoreča ajda na rebreh in v dolini in kakor brneči basi so mu govorile ceste, ki jih je gledal, kako vodijo človeka križem sveta.

Ali bi šel skozi gozd h Korenu?

V premišljevanju ga je zmotil človek, ki je naglo prišel po legenskem kolovozu navzdol in ga menda hotel prehiteti na poti v mesto.

Heinz je počakal. Kar tako iz radovednosti, v vedrem, v življenje zupajočem razpoloženju je hotel tujemu človeku prijazno pogledati v obraz, mu morda celo pokimati v pozdrav.

Tujec je prihajal mimo. Mlad, neustaljen obraz, ki ga je moral že večkrat videti v Podgorici, noša napol kmečka, napol meščanska, hoja bolj kmečka kot mestna, ves človek na prelomu iz kmeta v meščana. Bedak! Najbrže kak' pisarček! Kmečki sin, ki se hoče preleviti v meščana, osel! Heinz ni niti pokimal, niti ogovoril Logarjevega Anzo, ki mu je bilo od sile nerodno, da ga čudaški Moll tako ogleduje in še celo tako grdo od strani. Anza je pospešil korake in srce mu je bilo hitreje. Ko je že bil v mestu, se je šele pomiril.

Heinz je še nekaj časa ostal na cesti in razmišljal.

Zakaj se sam ne oprime življenja, ki mu uhajajo taki zarobljenci kot Marinc in ta, ki je sedaj šel tod mimo?

Ali je res prepozno zanj ali pa bi bil v tem primeru on sam uhajač in polovičar, prislinjenec in nebidigatreba?

Kaj, ko bi mogel zbrati toliko denarja, da bi si kupil bajto, par njivic, kos gozda, majhen sadovnjak in hlev, pred katerim bi curljala voda v korito, iz katerega bi pile pohlevne krave z mehкими gobci.

Ali bi dobil tako posestvece tu gori na Legnu, v Borju, za šentlenartom ali v Zaplani?

To bi bilo zdravje, pesem in prava pot do cilja.

Kako da ni nikdar prej čutil tega hrepenenja po dišeči zemlji, po enostavnem življenju na kmetih, po sadu z drevesa in po zvesti domači živali?

Kam bi dal klavir? V kmečko izbo?

Ali se ne bi norčevali ljudje, meščani in kmetje, ali ne bi pomenil ta poizkus spet nanovo borbo proti zasmehovanju in čudakarstvu? Ali bi našel ženo, ki bi šla z njim? Edita — nikdar!

Čemu se ne more otresti vsega tega, kar ga ovira zaživeti resnično? Saj se niti sedaj ne more toliko premagati, da ne bi šel h Korenu, dasi ve, da je tam ona, kateri bi se bilo najboljše izogniti.

Ko je prišel tiho po trati bliže, je že mogel razločevati glasove. Sedeli so zunaj pod jablani.

Heinz je čakal in napeto poslušal, kdaj zasliši njo. Kako da se ne smeje? Glasovi so se križali, govorilo jih je več istočasno, moških in žensk, a vendar njen glas bi spoznal takoj, če bi bil med njimi. — Ali bi šel tja, ali raje ne bi šel?

Vleklo ga je tja, vleklo za vse srce in ni se mogel, a se tudi ni več hotel ustavljati strugi, ki ga je vsega nosila neznani deželi ljubezni naproti.

Mislil je že pristopiti, ko je zašumelo v gozdu, ne daleč od mesta, kjer je stal. Šepet. Zaljubljena dvojica! Naj gre mirno naprej, on ne bo motil. Stopil je za drevo.

„Obljubi mi, da se ne boš več poigravala z menoj in z njim! Sedaj mi moraš obljubiti, čuješ! Sicer...“

„Da! Da!“

„Kaj ti veš, kako sem trpel zaradi vsega tega. Ali bo sedaj dobro? O, ljubica?“

Slučaj, o ti prekleti slučaj, vseh hudičev sešme! Seveda ju je bil takoj oba spoznal, že ob prvi besedi ga je sunilo v želodec in mu zagomazelo po hrbtu, kakor da se je bil neznansko prestrašil. Kaj je bil dejal oni? Sedaj bo vse dobro — ta „sedaj?“ Seveda sedaj!

Pa ležeš previdno na tla in se po trebuhu plaziš na pot nazaj, odkoder si bil prišel poln vroče domišljije! Pa si prisluškoval in slišal, kako trapast domišljavec si, ker sedaj... Ne! Fej!

V temi poleg ceste je obležal. S pestmi je bil v tla in grizel živo prst. Domišljavec — norec! Lisasti bliski švigajo mimo oči — o ne, to niso solze, da bi bridke in vroče tekle po licu. To je jeza, vseh Mollov najkrepkejša dediščina v tej njihovi revščini: jeza, revščina, jeza, ki se ti zarije v možgane, strupen pajk, ki ždi v tebi in žre iz mozga...

Sedaj? Kako je izgovoril ta „sedaj?“ Ah Heinz, obraz bi mu raztrgal s temi rokami! Pa ona? Ne. ne! Ne misliti na to — — —

Greš in dirjaš preko polja, vdreš v gozd in v temi krčevito zapiraš oči, se ti vsiljujejo slike, ki jih nočeš videti, prividi, kakor da si bil priča... Nočeš ničesar več vedeti, le pozabil bi, izbrisal iz sebe, pa...

Nag se je okopal v mrzli vodi Vilunje. Saj je bila tema!

Greš domov in nihče te ne sreča in nihče te ne ogovori. Odnekod ti pride motiv, na katerega si hotel nasloniti pesem:

prišla bo spomlad zelena

kadar se ozeleniš,
mladim fantom žalost striš.

takrat pa čez vse gore,
moj pozdrav naj k tebi gre...

Pa ne moreš prekleti pesmi, ker pesem je lepa in božja, le ti si tako medel in umazan, ti in tvoje življenje, ki se ti je zdajle spet prav po svoje zarezalo v obraz.

Ko je hotel zaviti mimo cerkve, ga je ustavil pijan človek visoke postave, brez klobuka, razmršenih las in razoranega, suhljatega lica.

O, saj to je Lournierjev Franc, nekdanji sošolec, sedanji vodja podgoriške hranilnice, skloleban človek, vdan pijači, ki ga je moralo braniti vse sorodstvo in vsi botri, da ga niso že zdavnaj pognali iz službe.

„Moll!“ je zaklical s hripavim glasom in dvignil roko, kot da bi hotel Heinza prijeti za ramo.

„Kaj hočeš?“ je osorno vprašal Heinz, ki je sovražil vino in šleve, menda že zato, ker se je moral tudi on skrbno izogibati alkoholu, ki mu je bil v mladosti poleg vsega drugega najopasnejši zvodnik.

„Govoriti hočem! Slišiš! Končno hočem govoriti tudi jaz. Poslušaj Moll, saj me nič ne briga, kaj počenjaš, ni mi mar, ali te ljudje res cenijo ali ne. Jaz te nisem nikdar sovražil, pa tudi rad te nisem imel. A sedaj...“

„No kaj sedaj...“ Heinzu je bilo od sile zoprno to nesmiselno čvekanje, glava mu je še gorela od prestane muke, z nikomer se mu ne bi dalo govoriti, najmanj s pijanimi izkoreninjenci. Oni se je zazibal, stegnil roko in ujel Heinza za ramo. Heinz se je skušal izviti, a koščena roka Francetova ni popustila, trdno ga je držala za ramo.

„Sedaj, Moll, je še čas zate. Veš, Jaka Engelmanov je bil danes ves dan z menoj. Pila sva in Jaka me je zmerjal. Saj veš, Jaka pravi, da sem norec in osel, ker sem se baje zapil radi onele — saj Ti veš radi katere, in Jaka je dejal, da boš sedaj ti na vrsti — pri njej námreč...“

„Franc!“ Heinz je hotel udariti — pa ga je minilo, še preden je dvignil roko.

Udariti tega človeka tu pred seboj, tega ubogega izgubljenca, ki ga je baje res pogubila lepa apotekarica, ki se ni nikdar niti zmenila zanj. Udariti ga v obraz — kako grd greh! Pobožati bi ga moral, brata, po razoranem, od pijače in razburjenosti razgretem obrazu, poljubiti mu krvavoobrobljene, zmedene oči, saj mu je brat.

Obeh se je nekoč doteknila ženska lepota, ki je bila prišla bogveodkod v to ozko, vsakdanjo in dolgočasno Podgorico. Oba sta se je oklenila, si vzela njeno pojavo v svoje življenje, kakor jo ima v svojem življenju vsa Podgorica, ki jo ljubi, sovraži, jo razvaja in trpi radi nje.

A on, Heinz, lahko uteče njej in Podgorici, kadar hoče, ta pa je uklenjen v oboje in še v klavrno onemoglost.

Heinz je molče odšel in Franc ga je izpustil brez besed.

In vendar so nekje ljudje, ki jim je dana sproščena, neoskrunjena pesem:

takrat pa črez vse gore,
moj pozdrav naj k tebi gre...

* * *

Tisto noč pa je bila pri Merku velika polomija, ki se je drugo jutro naglo raznesla po vsej Podgorici. Pavle, starejšega Pirša sin, nekoliko omejen mladenič šajtrave postave, je bil zaljubljen v Merkovo Malči.

To skrivnost je bil zaupal njenemu bratu Franciju, ki je potem z Logarjevim Anzom in z Marinčevim sinom-študentom pripravil veliko zlobnost. Najprej je nagovoril Pavleta, naj zleze ponoči skozi okno z dvorišča v Merkovo kuhinjo, odkoder prav lahko pride do Malčkine sobe. Natvezil mu je, da ga sestra ljubi in pričakuje to noč. Franci je bil koj potem, ko so se starši spravili spat, znesel pod kuhinjsko okno vso stekleno in porcelanasto posodo, ki jo je hiša premogla, in vse to se je z velikim žvenketom in ropotom razbilo, ko je podjetni vasovalec stopil skozi okno. Oče Merk je bil z bikovko v roki takoj ob Pavletu, ki je usodno zmoto v kraju prepozno spoznal. Drugi dan niso imeli pri Merkovih zjutraj niti ene cele skodelice za kavo niti krožnika niti sklede za žgance. Stari Pirš je potem plačal pri Wommerju pet goldinarjev odškodnine za ljubavno hrepenenje svojega sina, ki je prejel za vso blamažo in bolečine še nekaj zaušnic.

Podgorica pa je imela svoj dogodek.

* * *

Jeseni so peli rekruti, ki so odhajali v strnjeni vrsti prav nerednih in nerodnih korakov proti Vilunji:

Bobni bodo ropotali,
pot krvavo nam kazali;
takrat pa črez vse gore,
moj pozdrav naj k tebi gre...

Anza je šel z njimi. Peti pa ni znal! A vendar se ga je prijela pesem, tisto žalostno zavijanje na koncu; čeprav fantje niso posebno lepo peli, pa je že pesem taka, da ga je stisnila okrog srea zavest: grem in Bog ve, če se vrnem...

Heinza ni bilo, da bi jo bil poslušal. Bil je spet na Dunaju.

Gospod kanonik Rosnar, stari slovenski rodoljub, je umrl in zapustil mnogo denarja slovenskemu semenišču v Mariboru, nekaj pa farni cerkvi Sv. Lenarta za zgradbo štirinajstih kapel križevega pota od cerkve pri fari do Sv. Jurija na starem gradu. Nad njegovim grobom naj bi bila prva teh kapel.

Logarica je bila prinesla v soboto popoldne pred zahvalno nedeljo nekaj lepih jabolk za oltar, ker je bila taka šega, da je vsak kmet prinesel na nedeljo pred Vsemi sveti lep sadež od pridelka, kar je mežnar potem razstavil na oltarju. Eni so dali najlepše žitne klase, drugi koruzna štorža, tretji lepo pesco, koren, repo, krompir, hruške in mak, kar je pač imel vsak določeno dati. Nad tem se bo jutri maševalo v zahvalo za žetev vsega leta.

Logarica je oddala svoje mežnarju in stopila h grobu svojega moža.

Na plošči, ki je bila vzdana nad Logarjevim grobom, so se svetili kanonikovi verzi, vdolbeni v mramornat kamen z zlatimi črkami:

„Ta ranjki bil je mož pošteni,
bil je tudi mož ljubljeni
in svojim bil je oče mili,

pomagal drugim rad v sili,
Bogu je zvesto bil vdan
dalč okoli Logar znan.
V miru tu počiva zdaj,
večna luč mu sveti naj.
Amen.“

Prebrala je vsako besedo počasi in pazljivo, potem je še vestno zmolila nekaj očenašev za možev pokoj in se spomnila tudi njega, ki je ta napis sestavil.

Niso jo bolele te lepe besede, ki bi bile vredne boljšega človeka kot je bil ta njen pokojni Miha. Pa Logarica je vedela, da bi moralo biti na svetu popolnoma drugače, kot je sedaj, če bi smeli povsod pisati in govoriti le resnično in pravično. Ker pa tega menda ne bo tako kmalu, tudi ta napis ni laž; saj tako je zdaj življenje na svetu in končno, končno je bil tudi Miha le siromak, kakršnih je mnogo...

Žena junakinja dela

Ivan Čaće (Prevedel Mile Klopčič)

I.

Snubil sem te, žena,
in s kupo - prodajno pogodbo
sem zvezal te s svojim življenjem —
poročena moja sužnja ...
Objestno sem ravnal
s podedovano pravico moža
in samopašno divjal
ob vsakem tvojem rahlem očitku
s kratkim in neizprosrim:
Molči!
O, ta grda, odurna beseda!
Ti si vselèj umolknila —
srednjeveška vzgoja
je v tebi pravični upor zamorila.
Žena —
sužnja moje divje mladosti.

II.

Pretekla so leta.
Mrena mi je padla z oči,
da sem spregledal,
blaznih predsodkov nikjer več ni
in novega pojma sem se zavedel:
Žena — človek.
Da, žena — človek!

V borbi za življenje
sem moral od doma.
Žena preživlja otroke in koplje mi
polje.
O, kako je preudarna in trdne volje.
Krivica me je v ječo pahnila,
leta in leta sem bil iz sveta,
a žena branila je grunt in dom,
s čudovito močjo je preprečila zlom
te formalne naše lastnine.
Žena,
junakinja dela ...

Ivan Čaće ni poklicni pesnik niti šolan človek. Siromašen dalmatinski kmet-obrtnik se uči in ustvarja v prostem času po delu ali kadar mora po sili razmer sedeti s prekrižanimi rokami. Ta opomba ni opravičilo za nedostatke njegovih pesmi, ki so komaj večji od nedostatkov njegovih šolanih vrstnikov — pesnikov. To je samo konstatacija. (Op. pri originalni izdaji v „Savremenih pogledih“, štev. 6/7.)

Veličastnost

Konči Ahačič

Kot mala gimnazijka sem v kupu dišeče otave kraj kočevskih gozdov zrla v zvezdnato nebo, kakršno je pač le v septembru. Temnomodra kupola se mi je zdela slična ogromni razpeti svileni mareli, stari kakor svet in zato kar posejani z luknjicami. In skozi te luknjice uhajajo žarki iz onostranske gloriije, iz raja kakopak. Želela sem, da se pretrga stara marela, resk, prav ob tem svetlem utrinku, da dobimo z nebes bolj otipljive porcije, kakor je sama luč.

Tiho je šelestelo v stoletnem iglevju. Čriček je vztrajno praskal po svoji vijolini. —

Ampak do te najbližje luknje v mareli je tako neskončno daleč! In druga luknja ni poleg prve, temveč je od prve luknje pravtako ali pa še dlje oddaljena, kakor prva od mene. —

Neskončnost!

In tak majčken, pol pretrgan delček na modri mareli je tudi naša zemlja, katere drobec je to staro drevo, jaz in čriček.

V oni zvezdnati septemberski noči je ves moj jaz onemel v zavesti svoje ničevosti, zatopljen v občudovanje vesoljstva. —

* * *

Dvorišče sodnih zaporov. 4 korake razdalje. Tatice, vlačuge itd. v parih, „politične“ vsaka zase v krogu naokrog. Vsak dan točno od 10. do 11. ure.

Senca strehe s kadečim se dimnikom je padala na dvorišče. Ta senca je postala zame ladja, parnik, s katerim potujem po Jadranu. Vsak dan je bilo parnika manj. Drsel je po zidu navzgor. Končno sem potovala le še po dimu, dokler tudi ta ni „izginil za obzorjem“. —

V temni celici sem čakala luno. Točno za tem delom strešnega grebena vzide in njen svit sega točno do te špranje na tleh. A luna je muhasta: vsak dan prikolovrati nad streho bolj daleč od mene in kasneje. Medli žarki tipljejo vedno dlje in dlje po špranjah na deskah.

Kdaj se bo zopet prikazala izza tega strešnega dela, kdaj bodo segali žarki točno do sem? Zgodilo se bo to, a nikdar več tako, nikdar več z a me tako, ker bom jaz takrat drugačna.

Nikdar več!

* * *

Obiskala sem znanko na vasi. Njenega krila se je držalo 18 mesecev staro drobno dekletce Mili. Zaslužilo je svoje ime: pod rjavimi kodrčki dvoje blestečih, ogromnih, veselih plavih oči z dolgimi trepalkami in temnimi ozkimi obrvmi; tenak, fin nosek; mala rdeča usteca, vsa nasmejana. Drobna Mili — kaj je milejše od tebe!

Par ur nato je bila Mili mrtva. Zdrobil jo je voz.

Prišla sem. „Vaga“ ji je prebila sence, kolo zmečkalo vrat. Zadnja kaplja krvi je stekla iz nje. Mili!

Mili? Sivkasta, s krvjo zlepljena, nabrekla usta krčevito razpotegnjena preko celega zelenega, starikavega obraza. Laski padajo na čelo kakor slana. Muhe, muhe! Potemnele oči široko zro daleč nekam. Kam, Mili? Skozi luknje v mareli?

* * *

Vriska človek, ko drvi mimo njega ekspresni vlak ali ko stopi v električno centralo: Jaz!

Obmolkne in stisne zobe, ko zasluči neskončnost prostora in časa:
Jaz?

In ko se ga dotakne smrt?

Tedaj, mislim, da so naši pradedje začeli vstvarjati boga.

Mali raznašalec

Ruža Lucija Petelinova

Večeri moji na voglu poštna palače,
kako ste mrzli in sivi!
Nad mano nekje skoz meglo
obločnice žarno svetlobo pršijo,
po tlaku meščani v gledišča bežijo,
v kavarno in kino in bar.
Gospodje, gospe, o saj vem, da ni mar
vam za mojo roko,
ki sveže natiskan večernik vihti.
Ljubljana še vedno pod gradom stoji
in drugo vse tudi do jutri počaka.
Le mojo sestro zdaj belezen duši,
le ona do jutri mi lahko zaspí,
tam, kjer za Stadionom vlaki stojijo
leta in leta že v mrtvem pozoru
in prebivalci njihovi delijo
z njimi usodo prežganih osi.
V šestem vagonu zdaj lučka gori,
v šestem vagonu mi sestra bleđi,
kakor bledela sta oče in mati.
Da bi le videl še živo noćoj!
Še trideset listov moram prodati!

O začetkih in vzrokih prostitucije

Priv. doc. dr. B. Škerlj

Ko sem se pred leti podrobneje bavil z vprašanjem prostitucije v Ljubljani, sem zbiral tudi podatke o začetkih in vzrokih prostituiranja pri posameznih dekletih. Predno pa preidemo na ta vprašanja, moramo imeti jasnost glede spolne zrelosti, kajti ta je predpogoj za izvrševanje žalostnega poklica prostitutke.

Spolna zrelost se nam javi pri ženski najvidneje s prvim perilom. Ne smemo pozabiti, da to ni edini znak zrelosti. Včasih je perilo zakasnelo, dočim so drugi drugotni spolni znaki, dojke, dlačna polja ob srami in pod pazduho, že razviti. O tej stvari je jako nazorno pisala n. pr. Norvežanka, prof. Alette Schreinerjeva. Opazila je, da dobivajo dekleta iz revnejših slojev menstruacijo kesneje kakor meščanska, da pa so slednje še mnogo bolj otroške po telesu kakor prve, ki so imele že precej razvite dojke in dlačna polja ob srami. Prve so izgledale kakor precej zrele ženske v zmanjšani izdaji, druge pa kakor veliki otroci. Te so že imele perilo, prve pa ne.

Že iz tega je razvidno, da zavisi spolna zrelost od mnogih činiteljev in da ti brez dvoma niso le vrojeni, temveč tudi zunanji. Dasi prvo perilo ni edini znak zrelosti, je vendar najvažnejši in zasledovanju najlaže dostopen.

Kako je s prvim perilom pri nas?

Za Slovenke velja, da dobe prvo perilo povprečno s 14 leti in 4—5 meseci. V posameznih primerih pa nastopa prva menstruacija od 9. do 20. leta. Vzrok temu leži deloma v različni rasni sestavi našega prebivalstva, torej v vrojenih faktorjih, deloma pa prav v razlikah socialnega okolja.

Znano je n. pr., da dozore dekleta v mestu prej nego na deželi. Razlika je približno pol leta. Znano je tudi, da težko telesno delo ovira razvoj, mirno življenje pa da ga pospešuje. Končno so pri vseh statistikah odkrili čuden pojav, da je nastopalo prvo perilo v prejšnjih pokolenjih pozneje kakor sedaj. Na Norveškem je padel začetek menstruacije tekom sto let povprečno od 16 in pol na 14 in pol let. Tudi na Nizozemskem so opazili isto, razlika je bila manjša, ker gre za manjše časovno razdobje. Na Češkem je tekom ene generacije razlika povprečno eno do poldrugo leto. Tudi pri nas se je ugotovil isti pojav. Tekom ene generacije je razlika približno pol leta.

Nismo si še na jasnem o vzrokih tega pojava. Najbolj verjetno je pač, da jih moramo iskati v dalekosežnih spremembah okolja. Zlasti v mestu se danes živi udobneje kakor pred 50 ali celo 100 leti. Higiena je postala močan zdravstveni činitelj in je dvignila stanje narodnega zdravja. Vobče mremo smatrati zgodnje prvo perilo za dober znak, namreč za znak napredka v higieni in v zdravstvenem stanju naroda. Zakasnelo prvo perilo je narobe zmeraj znamenje, da nekaj ni v redu pri dotičnem dekletu, bodisi, da tako „neredno“ stanje povzročajo vrojeni faktorji ali pa okolje.

Vsa ta vprašanja danes še niso popolnoma razjasnjena, pač pa se bližamo rešitvi.

Za nas, ki hočemo razpravljati o prostitutkah, je zlasti važno vprašanje spolne zrelosti pri teh dekletih. Pri tem se ne moremo izogniti problemu, ali so prostitutke kot take rojene ali jih pa šele določeno okolje naredi za prostitutke. Prostitutka je nekak rezultat obeh činiteljev, vrojenosti in okolja, namreč v tem smislu, da jih neki notranji nagon žene v tako okolje, ki potem vtisne svoj pečat razvijajoči se prostitutki v telesnem in duševnem pogledu. V tem smislu mremo govoriti o rojenih prostitutkah.

Ako je prostitucija znak posebne spolnosti, potem lahko pričakujemo, da bo ta spolnost prišla zgodaj do veljave, ali da se bo vsaj skušala uveljaviti. Znani ameriški sodnik *Lindsey* pravi, da so nekatera dekleta predestinirana za prostitucijo, do so torej v naprej (po svoji dedni osnovi) določena za to žalostno usodo. Objektivnih znakov za to svojo trditev ni navedel; sodi le po izrazu obraza, po svitu oči, po polnosti telesa itd. Zlasti slednji znak se je posrečilo kesneje dokazati nedvoumno pri najmlajših prostitutkah in danes ne dvomimo več mnogo, da je prostitutka res po svoji dedni osnovi usodno določena za svoj poklic. Ni pa v vseh primerih tako. Raziskave pri naših prostitutkah so pokazale, da nastopi pri njih tudi prvo perilo povprečno za štiri mesece prej kakor pri neprostitutkah. Podobne preiskave na drugih prostituiranih dekletih (v drugih krajih) so pokazale, da je pri njih prva menstruacija često zakasnela. Vsekakor je enotni rezultat teh preiskav, da opažamo pri prostitutkah češče zgodnjo in zakasnelo menstruacijo kakor pri neprostitutkah, torej več nerednosti.

Seveda ne pomeni v posameznem primeru prav nič, ako dobi deklica prvo perilo že z 11 leti; zato še ni rečeno, da bo postala prostitutka. Na drugi strani tudi pozen nastop mesečnega perila ne zabranjuje prostitucije, kakor bomo še spoznali. Vse to kaže pač, da je začetek mesečnega perila le eden od več znakov spolne zrelosti pri ženski.

V kateri zrelosti se vrši prvo spolno občevanje prostitutk? Jako zgodaj. Pri nas povprečno s 16 leti in poldrugim mesecem! T. j., mnogo jih spolno občuje še prej, dosti še pred prvim mesečnim perilom! V enem primeru se je vršilo občevanje že z 9 leti (opozarjam, da ni izključeno, da ima tudi tako zgodnje občevanje posledico, otroka!) najkasneje pa s 25 leti. Čim pozneje se je vršilo spolno občevanje, tem več najdemo med preiskovankami poročenih žen, ki so šele pozneje, bodisi za časa vojne, ko mož ni bil doma, bodisi iz drugih vzrokov, zašle v prostitucijo.

Zanimiva je primerjava prvega spolnega stika prostitutk pri nas in v Pragi:

	Ljubljana:	Praga:
do 14 let	22,2%	17,5%
do 16 let	64,9%	56,0%
do 17 let	77,9%	81,5%

Smo torej pred Prago — velemestom! Za bordelske prostitutke Sev Srbije je *Konstantinović* dognal, da jih je do 16 let spolno občeval skoro 60%. Za to starost je torej Ljubljana brez dvoma na prvem mestu.

V svoji seriji sem našel, da „padejo“ najprej svetlooke in svetlolase, kar kaže morda nekoliko na okus naših moških. Blondinke so pri nas bolj redke in nekako bolj opozarjajo nase nego brunetke.

Omenili smo, da občuje ne malo število prostitutk še pred prvim perilom. Poglejmo! Od sto prostitutk jih občuje pred prvim perilom 15, v istem letu s prvim perilo 10 in po prvem perilu 75. Torej „čaka“ le $\frac{1}{4}$ na spolno zrelost. Ali res na spolno zrelost? Prav slednje opisani pojav kaže zopet na to, da ni le prvo perilo znak dosežene zrelosti. Tako dekleta, ki še ni imelo

prvega mesečnega perila, je lahko zrela ženska, ki ima iz kdo vé kakega razloga zadržano perilo. In ne čaka — —

Poglejte, kako lepo se to vidi na tej tabeli:

Menstr.	Prvo spolno občevanje:				skupaj
	prej	v istem letu	pozneje		
9	—	—	1		1
10	—	—	—		—
11	—	—	12		12
12	—	—	13		13
15	—	—	16		16
14	1	1	20		22
15	7	6	20		33
16	4	2	8		14
17	5	3	4		12
18	2	—	1		3
19	—	1	—		1
skupaj	19	15	95		127

Kritična starost za dosego spolne zrelosti je pri nas gotovo okoli 15. do 14. leta. Vidimo, da mnogo deklet ne čaka dalje na prvo perilo, temveč začenja spolno življenje.

Ako še pogledamo natančneje, za koliko let razlike gre med prvim perilom in prvim spolnim občevanjem, dobimo tole sliko.

Pred prvim perilom:

6	5	4	3	2	1 leto deklet
1	0	1	2	4	11

V istem letu s prvim perilom jih prvič občuje 15. Po prvem perilu:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 leto deklet
21	22	20	18	7	2	1	1	1	2

Vidite, da so to vsekakor zanimive ugotovitve. Jako malo jih čaka več kakor dve do tri leta po prvem perilu s spolnim občevanjem.

Ne pozabimo, da prvo spolno občevanje še ne pomenja začetka prostitucije. Včasih je pač istovetno, skoro zmeraj je z začetkom prostituiranje v zvezi, toda včasih tudi prav nič.

Prvi spolni stik ponavadi ni izvršen brez ljubezni do prav dotičnega moškega. To je jako važno, ker je eden glavnih znakov prostitucijskega spolnega občevanja, da se vrši brez individualno usmerjene ljubezni. To je, dekletu, prostitutki, je vse eno, s kom občuje. To pa navadno še ni tako pri mladem dekletu, ki se je odločilo za prvo spolno občevanje. Saj ni treba, da občuje ravno z zaročencem ali kakim drugim dobrim znancem, rekel bi, da je bolj važno, da dekle čuti neko strast (ki jo smatra za ljubezen) do prav dotičnega moškega, s katerim se namerava spolno združiti. Res, zato je še ne moremo in ne smemo imenovati prostitutko. To bi bila huda obtožba.

Prostituirati se začne dekle takrat, ko izgubi individualno zanimanje za svojega partnerja in ko se navadno pusti za uslugo plačati, bodisi v denarju, bodisi v kaki drugi vrednoti, prav često z večerjo, z manjvrednim

nakitom itd. Takrat je postalo dekle prostitutka, t. j., prodaja svoje telo, včasih ga komu nudi tudi zastonj, toda jako redkokdaj je pri tem izbirčna.

Torej: dekle se prostituira prvič takrat, ko zavedno sprejema kako darilo ali denar za spolni užitek, ki ga je nudilo doslej neznan in neljubljeni moški osebi. Tega, in zlasti v tej obliki, ne izvemo seveda skoro od nobene prostitutke. Zato se moremo le za silo opreti na podatke, ki smo jih zvedeli od prostitutk samih, iz katerih moremo sklepati na začetek prostituiranja.

Od 106 prostitutk se je ogromna večina začela baviti s to obrtjo pred 20. letom svoje starosti. Od 101 po letih znanih primerov pa izgleda stvar tako-le:

Od 11.—15. leta jih je bilo 24, od 16.—20. leta 64 in starejših 15. To se pravi, da se jih je prostituiralo do 20. leta že 88 (od 101)! Pri 16% se je začela prostitucija s prihodom v mesto in pri 40 s prvim spolnim občevanjem. Največ jih pač „pade“ s 16., 17. in 18. letom, namreč skoro 50%! Za dve petini pa pomeni prvo spolno občevanje tudi začetek prostituiranja, kar je pri tej mladosti gotovo obupno.

Povprečno zapadejo ta dekleta prostituciji s skoro točno 17 leti, tako da lahko rečemo, da poteka med prvim perilom in prvim spolnim stikom povprečno eno leto in tričetrt, med tem in začetkom prostituiranja pa eno leto.

Razumljivo je, da je zlasti pri teh, tajnih prostitutkah, težko določiti začetek prostituiranja; to je bilo lažje nekoč pri bordelskih in sploh reglementiranih, v kolikor niso začele s prostitucijo še preden so se javile oblastvu. Mislim pa, da nismo bili krivični napram tem dekletom, kajti bili smo jako previdni in vkljub temu smo prišli k tako poraznim sklepom. Zlasti žalostno visoko število je onih 40%, ki se prostituira takoj s prvim spolnim občevanjem, ker vemo, kako so mlade. Ali so res že tako koristolovske, da se takoj prvič prodajo komurkoli? Malo težko je to misliti in kruta bi bila taka sodba za naša dekleta. Prav globokega nagnjenja in usmerjenja ljubezni na eno in isto moško osebo pa prav gotovo ne očituje.

Zanimiva je končno statistika neposrednih povodov prostituiranja, kakor jih izvemo od prostitutk samih.

Na prvem mestu so vzroki v rodbini s 50,6%. Med temi vzroki najdemo na prvem mestu slabo vzgojo in sicer skoro v $\frac{2}{3}$ teh primerov! Polagam posebno važnost na ta činitelj. Vzgoja, rodbinska vzgoja, danes brez dvoma hira. Saj vemo, da je malo prostitutk nezakonskih, da jih je mnogo vzraslo v čisto normalnem rodbinskem krogu. In vendar toliko prostitutk! O vzgoji bi hotel reči zlasti to, da ona vzgoja, ki jo dajejo starši povprečno otroku, ne sloni na zgledih iz lastnega življenja. Mi vsi smo dobili predstavljenе zglede, ki so bili staršem idealni, ki jih pa sami nikakor niso izpolnjevali. In taki zgledi v vzgoji strašijo še danes. Prosim vas, kaj si naj misli sin o svojem očetu, ki mu je morda vedno govoril, da se naj raje ne briga za dekleta, ako pa lahko izve od drugih, da se sam oče ni izogibal nobeni nevarnosti, dobiti kako spolno bolezen? Toda koliko očetov je danes v tej zadevi za

zglede, mislim, brez hinavščine? Koliko očetov je odkritih in koliko jih smatra sploh kako spolno vzgojo za potrebno? Glede te vzgoje je danes tako, da se ji najraje izognemo, vtaknemo glavo v pesek in pustimo otroka bloditi. Tako se stanje seveda ne more izboljšati.

Podobno stališče, kakor ga zavzemajo očetje do sinov, imajo matere do hčer. Ne rečem, da toliko skrivajo, še manj, da ne bi mogle staviti lastnega zgleada v ugodno luč, gotovo ugodnejšo kakor 99% moških, toda manjka jim poguma. Tudi one stvari raje ne vidijo in raje ne govorijo o spolnih zadevah. Njihove hčere jih prehite in spoznavajo same življenje, zlasti danes, ko si jih mora toliko služiti lastni kruh. Dokler je hči še v krogu rodbine, še kolikor toliko gre. Drži se nad vodo, ne po lastni zaslugi, ne po zaslugi matere, temveč po zaslugi določenih družabnih obveznosti. Toda kakor hitro mora iz rodbine v svet, se pokažejo vsi oni primanjkljaji domače vzgoje.

Sicer pa jasneje, nego vse to teoretiziranje, govori oni visoki odstotek, ki smo ga prej imenovali, za to, da je vzgoja v rodbini res slaba, neživiljenjska in popolnoma brez vsakih realnih zgledov. Otroku potrebuje zgledov, nazornih zgledov, takih, ki se dajo otipati, ne pa teorij, kakšen bi moral biti, zlasti ne, ker ne moremo biti odkritosrčni, ako od njega zahtevamo kaj več in kaj drugega, kakor smo sami delali.

Med drugimi vzroki rodbinskega življenja najdemo: slabe razmere in alkohol, osirotelost, mačeho, neubogljivost, zgled sestre, izgon od hiše, ločitev od moža in vdovstvo.

Na drugo mesto pridejo vzroki, ki so bolj ali manj bolezenski, vrojeni duševni defekti, zlasti lahkomišelnost in „moral insanity“ (npravna neobčutljivost). Teh vzrokov imamo 12,5%, torej v eni osmini vseh primerov. Prav toliko se jih slicuje na skrb za življenje, in sicer na bedo in strah pred bedo, iskanje službe in prihod v mesto, prezgodnja služba in brezposelnost.

Na drug prav važen socialni vzrok se misli mnogo manj, t. j. okolje, v katerem najde dekle priložnost, da se prostituira. In res jih zvrča še več nego na vzroke v rodbini, krivdo na priložnost; in sicer v 32,9% primerov, t. j. skoraj $\frac{1}{3}$. Večina njih kombinira priložnost s slabo družbo, torej ne neposredno s službo. Od 71 jih krivi priložnost v slabi družbi 55, priložnost v službi je našlo 9 natakarič, uslužbenk v hotelu ali gostilni (razen natakarič) 5, ena kot kontoristinja in ena kot privatna služkinja.

Strasti (spolni nagon, nesrečno ljubezen, zapeljanje) krivi 5,1%, razuzdanosti (pijanost, lenoba) pa 5,7%. Prodaja v javno hišo (ti primeri so sicer pri nas udeleženi, toda prodaja se je vršila drugam) 1,59%, strah pred kaznijo in nepojasnen vzrok najdemo le po 0,46% primerov. Pravtako telesne hibe le v 0,46%.

Pri večini ni kriv le en povod, temveč kombinacija, od teh pa zlasti: vzgoja, priložnost in lahkomišelnost.

Vidite, da torej po izpovedi prostitutk samih nikakor ne stojte slabe gmotne razmere na prvem mestu. Vprašate me, ali smemo tem izpovedim verjeti? Mislim, da smemo. V večini primerov brez dvoma vstrežajo, kajti, ako bi bil glavni vzrok beda, zakaj bi ga danes prostitutke zamolčale, zlasti

ko so marsikatere dosti inteligentne, da vedo, da bi takoj našle kup zagovornikov.

Dva vzroka sta torej predvsem važna: priložnost in slaba vzgoja v rodbini! Še enkrat vam, materam, polagam na srce, pazite na svoje hčere, poučujte jih o spolnih zadevah, kadar se vam zdi, da je za to prišel čas. To je pa seveda v vsakem primeru drugače. Tu vam ne morem dati navodil. Eno pa je važno: ne imejte napačnega sramu, ako resno mislite rešiti svoje hčere pred tem zlom. Kajti vrojene činitelje ima lahko vsaka in, ako ti pridejo na zanje ugodna tla, se razvijejo pri hčeri milijonarja prav tako kakor pri hčeri bajtarja. Morda, da bo prvo družba nekoliko dalje branila, jo skrivala, toda slednjič pade tudi ona.

Da pa morete pravilno poučiti svoje otroke, morate same biti o stvari pravilno poučene. Na vzgojo se morate vestno pripraviti, ne svetohliniti, temveč iskati resnico. Kakor je učil veliki češki reformator Hus: išči resnico, poslušaj resnico, uči se resnice, ljubi resnico, govori resnico, drži resnico, brani resnico do smrti!

Torej ne slepomišiti, temveč na delo za srečnejšo mladino, za svobodo žene! In kakor je nekoč rekla ga. M. Bartolova, učite, vzgajajte svoje sinove tako, da bodo spoštovali svoje sestre in matere. Zlasti sinovi ne smejo biti v prepričanju, da je ženska nižje bitje, da je vstvarjena za službo možu. Vedeti morajo, da je enakovredna. Matere in bodoče matere, to je v vaših rokah!

Književnost in umetnost

Knjige Mladinske matice za l. 1936. Založba Mladinske matice je zopet prinesla našim malim in najmanjšim novih, lepih darov. Smotrene roke so izbrale gradivo in ga predale otroku z namenom, vzgojiti ga v zdravega, realnega človeka, predstavljajoč mu sedanost brez okraskov in brez laži.

Oskar Hudales je postavil dejanje svojega delca „Postelja gospoda Fibriha“ v Savinjsko dolino, osrčje slovenske zemlje. Pokazal je krizo kmetijstva in lesne trgovine v naših krajih. Čisto odkrito je osvetlil težko življenje lesnih delavcev, splavarjev in obrtnih vajencev in s številkami podprl sliko izrabljanja. Tudi na krivdo je opozoril, ki jo nosijo nekateri.

Tone Seliškar je napisal v lepem, tekočem jeziku knjižico: „Bratovščina Sinjega galeba“. Pokazal je, kako je le v skupnem in složnem delu, z voljo in pogumom mogoče doseči napredek in boljše bodočnost. To osnovno misel je pisatelj spretno povezal in jo vstavil v nenavadne okoliščine. Celota bo izredno odgovarjala romantičnemu nastrojenju doraščajoče mladine.

Adam Milkovič je v svojih „Barakah“ posegel v svet najbednejših iz predmestja. Lahko bi bil to storil bolj odločno in pokazal tudi vzročne zveze, ki vodijo do velikih socialnih razlik našega časa. Knjižica je pisana s toplino in bo pozitivno vplivala na mehko otroško dušo.

Josip Ribičič in Albert Širok sta v „Kresnicah“ zbrala zanimivosti vseh vrst. Izsledki znanosti, tehnične pridobitve, opisi naravnih pojavov, praktični nasveti, kritika in predvsem ostra obsodba vojne, vse to bo otroka zanimalo in mu širilo obzorje.

„Čurimurčki“ Josipa Ribičiča v tako pristržno preprosti obliki podajajo kos življenja iz narode. Ti so za naše najmlajše.

Vse knjižice so okusno opremljene s posrečenimi, mestoma odličnimi ilustracijami. Mamice naj ne pozabijo nanje, ko bodo izbirale darilca za svoje malčke.
S. E.

Obzornik

Kongres mednarodne ženske zveze (CIF) v Dubrovniku

S. E.

Letošnji kongres mednarodne ženske zveze se je vršil v času od 28. sept. do 8. okt. v Dubrovniku. Od osemtridesetih v MZZ včlanjenih nacionalnih ženskih zvez se jih je udeležilo kongresa petindvajset in sicer: Velika Britanija, Danska, Holandska, Avstralija, Italija, Francija, Svica, Avstrija, Madžarska, Belgija, Finska, Grčija, Jugoslavija, Južna Afrika, Rumunija, Čehoslovaška, Poljska, Irska, Indija, Peru, Letonska, Estonska, Litva, USA in Kanada. Tako je svečani otvoritvi dne 1. oktobra prisostvovalo nad 500 delegatk iz inozemstva in ca. 400 iz Jugoslavije. V malem, intimnem Boninovem gledališču, vsem okrašenem z nacionalnimi prapori prisotnih delegacij, je predsednica jugoslovanske ženske zveze prof. Petkovičeva pozdravila zastopnike dvora, vlade, mestne občine ter goste iz inozemstva in države. V imenu vlade je pozdravil kongresiste minister g. Janković in med drugim izrekel tele pomembne besede: „Brez miru ni življenja, brez miru ni svobode, brez miru ni napredka. Če je resnica, da v tem kongresu sodeluje 40 milijonov žena, potem nam je mir zagotovljen, ker je to najmočnejša armada miru na svetu.“ Župan dubrovniški g. Bračanović je pozdravil navzoče v imenu starega, svobodnega mesta. Dolgoletna predsednica MZZ markiza d'Aberdeen et Temair se je zahvalila za pozdrave; v toplem govoru o mirovnem poslanstvu žene je rekla: „Naloga mednarodne ženske zveze je, v medsebojni ljubezni zediniti vse delavne žene vseh narodov, vseh ras in vseh razredov“. Državna podtajnica v francoskem prosvetnem ministerstvu ga. L. Brunschvicg, je prinesla pozdrave francoske vlade; ga. Ranson je govorila kot zastopnica mednarodne alianse za žensko volilno pravico, ga. Dreyfus kot zastopnica zavoda za intelektualno sodelovanje. Sledilo je nekaj krajših predavanj o pomenu in namenih zveze.

V imenu jugoslovenske vlade je g. minister Janković odlikoval lady Aberdeen z redom sv. Save I. stopnje in štiri druge zaslužne članice z redom sv. Save II. stopnje.

Naslednjega dne so zbrane žene prešle k resnemu delu. Plenarne seje, ožje seje posameznih komisij in delegacij, volilni sestanki so se vrstili drug za drugim.

Ena prvih gest kongresa je bila brzojavka, odposlana obema bojujočima se strankama v španski državljanski vojni, v kateri ju zbrane žene rote, naj poslušata klice mater vseh plemen in prizanašata ženam, otrokom, ujetnikom in talcem.

Volitve so dale MZZ-i novo upravo pod predsedstvom Belgijke baronice Pol-Boëlove. Za podpredsednice so bile izbrane Angležinja Maria Ogilvie Gordon, Norvežanka Betzi Kjelsberg, Čehinja Plaminkova, Letonka Pipin, Švicarka Zellweger i. dr., za generalno tajnico Louise van Eeghen, za tajnici Ana Hristić in Belgijka Baetens, za blagajničarko Karen Glaesel iz Danske.

Bivša dolgoletna predsednica MZZ lady Aberdeen je bila imenovana za do-smrtno častno predsednico, častne podpredsednice pa so postale Francozinja Avril de Sainte-Croix, dr. Alice Salomon, predsednica bivše nemške nacionalne zveze ter prof. Petković, predsednica JZZ.

Kongres je osvojil predlog, da MZZ kandidira lady Aberdeen zaradi njenega dolgoletnega pacifističnega delovanja za podelitev letošnje Nobelove nagrade za mir.

Delovanje MZZ je razdeljeno v delo posameznih komisij, ki odgovarjajo istomenskimi komisijam pri mednarodnih institucijah v Ženevi ter z njimi vzporedno

delujejo. Dozdaj je delalo 12 komisij, in sicer: komisija za mir, za tisk, za pravni položaj žene, za vzgojo, za volilno pravico, enakost morale, javno higieno, izseljeniško vprašanje, žensko delo, zaščito dece, za kino in radio ter umetnost. Letošnja skupščina je ustanovila novo komisijo za stanovanjsko vprašanje, tako silno pereč problem današnjega časa. Komisija za kino in radio se je razdružila v dve ločeni komisiji, ki bosta mogli tako uspešneje delovati. — Slovenska delegacija je prinesla načrt za ustanovitev nove gospodinjsko-gospodarske komisije, hoteci na podlagi dejstva in spoznanja, da je gospodinjstvo eden najvažnejših činiteljev v gospodarskem procesu naroda, doseči te zahteve: 1. da se gospodinjstvo prizna kot poklic, 2. da se uvede za gospodinje obvezno bolezensko in starostno zavarovanje, 3. da dobe gospodinje zastopstvo v vseh institucijah in 4. da so gospodinje in gospodinjske pomočnice deležne primerne strokovne izobrazbe. — Predlog slovenskih žena je vzbudil morda na vsem kongresu najživahnejšo debato, nekatere žene so ga usvojile takoj, drugim pa je ostal tuj, kar ni čudno, če pomislimo, da je veliko število tujk sestojalo iz aristokratinj oz. žen finančnih krogov. Končno se je ustanovila začasna komisija, ki naj vprašanje prouči, komisija sama pa se bo predvidoma osnovala na prihodnjem kongresu MZZ.

Sledila so poročila o delu posameznih komisij, ki so predložile že izdelane predloge in načrte, katere je kongres z malimi, nebitvenimi spremembami sprejel.

Komisija za mir je izrazila svoje prepričanje, da so bistveni pogoji za mir: mirnim pojem odpraviti vse nacionalne, ekonomske in politične krivice, omejiti oboroževanje z internacionalnimi pakti, prevzeti kolektivno odgovornost in vzajemno pomoč v slučaju, da se mir ali obveznosti kršijo, spoštovati sklenjene pakte. Zato apelira na vse članice Društva narodov, da naj mu ostanejo zveste in ga podpro, posamezne članice MZZ pa naj v svojih področjih skrbe za očuvanje njegovega prestiza. Društvo narodov naj prouči vprašanje razdelitve sirovin, nadprodukcije in prenaseljenosti ter naj omogoči boljšo in pravičnejšo razdelitev dobrin. Pri kolonialnih vprašanjih naj se upoštevajo pravice avtohtonih narodov. MZZ ostro obsoja uporabo strupenih plinov ter poziva DN, naj zatre vse privatne interese, predvsem izdelavo, prodajo in izvažanje orožja.

Uvažajoč izredno pomembno vlogo tiska v današnjem svetu prosi **komisija za tisk** vsa nacionalna ženska društva, naj podpirajo predvsem mlajšo generacijo ženskih žurnalistov ter jo s smotreno kritiko povzdignejo na dostojni nivó. Žurnalistke naj delujejo v smislu pacifističnih načel in za razvoj ženskega gibanja. Komisija poziva članice, da pošljejo bibliografije iz svojih dežel.

Komisija za pravni položaj žene predlaga nadaljnje intenzivno delo na mednarodni konvenciji, da poročena žena obdrži svojo narodnost ter naj se ji tudi v tem kakor v drugih pogledih prizna popolna enakopravnost z možem.

Komisija za vzgojo iz ekonomskih, socialnih in političnih vidikov vztraja na predlogu, da naj se v zvezi s trgovskimi, industrijskimi in gospodinjskimi organizacijami ustanove pošolski kurzi, ne da bi se pri tem preobremenilo mladoletne poslušalce. Vsi mladoletni brezposelni naj bi do 16. leta obiskovali tedensko določeno število ur. — Meja šolske obveznosti naj se dvigne do 15. leta.

Komisija za žensko volilno pravico opozarja na reakcijo, ki nastopa po vsem svetu, in kliče k opreznosti in čuječnosti, da se že dobljene pravice ne izgube. — V deželah, kjer žene že imajo volilno pravico, naj se čim živahneje udeležujejo volilne borbe, kjer je še nimajo, naj se trudijo zanjo.

Komisija za žensko delo se izraža proti tendencam raznih vlad, da omeje žensko delo, ter naroča posameznim nacionalnim zvezam, naj pazijo ter zatro vsak poskus, odvzeti ženi svobodno pravo na delo. Francoska ženska zveza dodaja: MZZ priporoča delavkam, naj v masah vstopajo v sindikate in mešane strokovne organizacije, ki jih bodo ščitile. Nasprotje med spoloma bo izginilo v skupnem delu za skupne cilje. — Belgijska zveza je mnenja: Na ta način se hoče odpomoči brezposelnosti; vendar so vse te mere iluzorne, one samo predstavljajo problem, mesto

da bi ga rešile. Princip je, da ima ženska, samska ali poročena, isto pravico do plačanega dela kot moški; treba je delati na to, da so tudi delovni pogoji zanjo isti. — Tedenko naj se uvede odmor poldruga dne. — Zavarovanje naj se razširi tudi na intelektualke (zaradi naraščajoče brezposelnosti), za žene preko 30 let naj se ustanovi fond, iz katerega bi se mogle nanovo strokovno izobraziti, če ostanejo brez dela. — Nacionalne ženske zveze naj prouče uspešnost udejstvovanja žene v policijski službi.

Komisija za javno higieno priporoča članicam, naj razpišejo anketo o tem, kako vpliva na prebivalstvo povečanje potrošnje in kako je ta v zvezi s povzdigo poljedelstva ter finančno in gospodarsko poživitevjo kraja. Žena, vzgojiteljica mladega naraščaja, je v prvi vrsti interesirana na razumni prehrani svojega in tujega naroda in narodov vseh ras.

Komisija za enako moralo zahteva, naj se kaznuje tudi vsak posredovalec, ki ima dobiček od prostitucije, naj se ukinejo javne hiše, proglasi enaka morala za oba spola in išče potov do novih nravnih vrednot.

Komisija za izseljeniško vprašanje je mnenja, naj MZZ pošlje svojo zastopnico k permanentni konferenci za zaščito izseljencev v Ženevi.

Komisija za zaščito dece predlaga, naj nacionalne ženske zveze na podlagi preiskav ugotove morebitne razlike med zakoni, ki so za zaščito otrok veljavni v njih državah, in med ženevskim statutom (Magna Charta otroka). Nacionalne zveze naj nadalje skrbе za strokovno izobrazbo pohabljenih otrok, da se bodo mogli sami preživljati. Vsaj v mestih naj se ustanove šole za pohabljeno dečo. — Nacionalne zveze naj skrbе za razvoj klinik za noseče matere ter naj kontrolirajo procentno mero umrljivosti otrok ob izboljšani stanju. Treba je predporodnih klinik, kjer naj dobe matere in otroci ob prezgodnjih porodih zadostno oskrbo.

Komisija za kino si prizadeva dvigniti vzgojno vrednost in nravni nivo filmov za vso publiko, zlasti za mladino. Žene naj bodo članice cenzurnih komisij. Film naj vpliva v smislu zblíževanja narodov. Značilen je predlog indijskih žen, ki obsojajo in odklanjajo filme, ki služijo poniževanju posameznih narodov in ras ter eksploataciji socialno nižje stoječih razredov. — **Oddelek za radio** povdarja potrebo čim intezivnejše udeležbe žena pri ustvarjanju radioprogramov. V radiu naj se čim več predava o ženskem gibanju in pacifizmu.

Komisija za literaturo opozarja MZZ, da naj se zanima za položaj pisateljic ter pospešuje razvoj mladinskega gledališča.

V okviru kongresa so se vršila še tri javna zborovanja, prvo o stanovanjskem vprašanju, drugo o ženi v industriji, tretje o ženi — kmetici. Ta zborovanja bi bila lahko najzanimivejša točka vsega programa, saj je bilo tu zbranih toliko zastopnic najrazličnejših krajev, ki bi bile vse skupaj lahko dale edinstveno sliko o položaju in žitju žene po vsem svetu. Kakor pa je delo komisij v celoti pokazalo mnogo smotrene resnosti, kakor so tudi programi res napredni in sodobni, je vendar človek na zborovanjih dobil vtis, da so te, iz vsega sveta zbrane žene po večini zelo daleč od poznavanja prave realnosti. Tu in tam je sicer odjeknila odkrita beseda, v splošnem pa je bilo, kot da so hotele te žene, vsaka zase in za državo, katero je zastopala, pokazati čim več lepega in ugodnega. Tako so podajale idealizirane slike enkratnih, pretiranih, nebistvenih, včasih tudi samo osebno doživetih pojavov in pozabljale na vse ono, kar kriči iz bednih barak v predmestjih in podrtih koč na kmetih, kar izbija v spontanah štrajkih v industrijskih centrih in kar ostaja neoprvljenega v širokih plasteh prav vseh narodov. Morda jim — nekaterim — tega niti ne more zameriti, kdor jih vidi in pomisli, iz kakšnih razmer izhajajo in da pri svoji, povprečno visoki starosti ne morejo imeti kontakta z dobo, v kateri žive. Mora pa zameriti drugim, mlajšim, ki poznajo položaj, ki vedo, kaj govore, in ki zavestno in hote prikrivajo resnico. Zato je človeku težko verjeti, da te žene res predstavljajo štirideset milijonov žena vseh narodov, vseh ras in vseh razredov...

Kongres je dalje priredil dve razstavi: mednarodno razstavo knjig ženskih avtorjev in razstavo ročnih del raznih jugoslovanskih pokrajin. Obe sta vzbudili splošno zanimanje in želi dosti priznanja. — Izšlo je tudi nekoliko posebej za kongres prirejenih publikacij o položaju in delu žene pri nas.

Prihodnji kongres MZZ se ima vršiti l. 1938. kot jubilarni kongres (za petdesetletnico zveze) v Birminghamu, rojstnem kraju lady Aberdeen. Da se bo mogel vršiti v čim večjem obsegu, je bil že sedaj določen zato poseben fond, imenovan „fond lady Aberdeen“.

* * *

Hi koncu še nekaj besed o organizaciji kongresa. Zamisel, da zaseda kongres v Dubrovniku, sama na sebi ni bila posrečena. Kljub svoji edinstveni legi in veliki prirodni in arhitektonski lepoti Dubrovnik ni v stanju, da poleg rednih letoviščarjev primerno spravi pod streho še več stotin izrednih gostov. Tako so se morale mnoge kongresistke zadovoljiti s pomanjkljivimi, težko dostopnimi sobami brez zadostne udobnosti. Tudi „Putnik“ ni bil v zadostni meri dorasel tako široki organizaciji. — Dalje je bilo občutno pomanjkanje velikih reprezentativnih prostorov (gneča ob otvoritvi v gledališčul), kjer bi se tako velik delavni aparat mogel polno razviti. Ob takih prilikah bi bilo n. pr. zelo važno, organizirati široko zasnovano mirovno zborovanje, ki bi se ga lahko udeležilo tudi najširše občinstvo. — Dalje leži Dubrovnik daleč od glavnih prometnih žil, zaradi česar zelo trpi poročevalska služba. — V enem glavnih mest bi bil tudi stik z oblastmi ožji, kongres bi bil deležen večjega interesa in večjega priznanja.

V danem slučaju pa so nastale posebne neprilike zlasti zaradi izrednih političnih prilik, ki vladajo na hrvatskem teritoriju. Tako se je zgodilo, da je prav zaradi tega prišlo do hudega nasprotja med Hrvatimi kot domačinkami in Srbkinjami, ki so v imenu JZZ sprejemale tujke in vodile kongres. Dasi Hrvatice niso včlanjene v JZZ, so hotele vendar pozdraviti goste na svojih tleh. To so jim preprečili; uspelo pa jim je, da so o svojem položaju in o razlogih, zaradi katerih ne vstopijo v JZZ, obvestile vse inozemske delegacije.

Svetovni mladinski mirovni kongres v Ženevi, 31. VIII.—7. IX. 1936.

V Ženevi, v palači Zveze Narodov se je vršil od 31. VIII. do 7. IX. t. l. svetovni mladinski mirovni kongres. Zbralo se je 450 delegatov 35 držav, razen tega 70 delegatov mednarodnih mladinskih organizacij in 150 opazovalcev. Kongres je otvoril in mu predsedoval belgijski senator Henri Rolin. V svojem nagovoru je pozdravil vse prisotne delegate ter obžaloval, da na kongresu ni predstavnikov italijanske in nemške mladine, čeprav so organizatorji kongresa storili vse, da jim omogočijo prihod in sodelovanje. Pozval je mladino vsega sveta, naj na tem kongresu zgradi osnovo za svoje nadaljnje sodelovanje, ter je končal z apelom „Mladina vsega sveta naj se zediní v borbi za mir.“ Po govoru predsednika kongresa Henri Rolina je govoril predsednik ženevskega kantona g. Leon Nicole, ki je navdušeno in iskreno želel uspeh mladinskemu mirovnemu gibanju in pozdravil zedinjenje mladine v skupni borbi za mir. Pozdravnim govorom se je pridružila tudi ga. Maud Royden v imenu angleških verskih organizacij, nato pa so zastopniki vseh petih kontinentov odgovorili na pozdrave predsednika Henri Rolina in Leona Nicole.

Za tem so predstavniki posameznih delegacij v informativnih govorih opisali položaj in delo mladine v svojih zemljah. Obenem so začele z delom tudi organizirane štiri komisije: I. Mladina in mednarodni politični položaj, II. Mladina in sedanji ekonomski in socialni red, III. Etične verske in filozofske osnove miru, IV. Organizacija mednarodnega sodelovanja mladine.

Prva komisija se je izrekla za trajni mir, ki naj sloni na pravici in na D. N., ki naj se uredi tako, da bo lahko nevpilvano od vsakogar delilo pravico. V tem stremljenju naj se ovira vsaka vojna in obenem skrbi za kolektivno varnost. Oboje pa se mora vzporedno in striktno izvajati. V ta namen je treba:

1. spoštovati dobrovoljno prevzete in podpisane mednarodne pogodbe;
2. organizirati medsebojno obvezno arbitražo;
3. ustvariti v okviru D. N. možnost učinkovite intervencije, ki bi lahko za-
dušila vojno nevarnost;
4. modificirati soglasnost Pakta D. N. z določbami in zakoni posameznih držav;
5. razširiti ekonomsko in finančno moč D. N., da lahko stvarno pomaga svo-
jim članicam;
6. spoštovati manjšinske pogodbe;
7. skleniti v okviru D. N. regionalne pakte vzajemne pomoči, h katerim smejo
pristopiti vse države;
8. ustanoviti od vseh priznano formulo, ki avtomatski odreja napadalca;
9. organizirati sankcije;
10. urediti kontrolo nad strateško važnimi položaji;
11. ukiniti vojno aviacijo in vpeljati mednarodno zračno policijo.

Druga komisija je izdelala referat o ekonomskem nacionalizmu (autarkiji), brezposelnosti in preobljudenosti. Rešitev teh vprašanj bo poverila posebni stalni komisiji, sedaj pa zahteva: svobodo izseljevanja, skrajšanje delovnega časa, vpe-
ljavo plačanega dopusta, človeka dostojne plače, povišanje materialnega, social-
nega in intelektualnega nivoja narodov, osobito onega v kolonijah, ter mednarodno
ekonomsko sodelovanje.

Tretja komisija ima težko nalogo. Nazori o miru so najrazličnejši in ene
same ideologije ni mogoče postaviti. Zedinijo se pa vsi v nazorih, da mir mora
sloneti na zgodovini in konkretni stvarnosti, da se vsakemu narodu da svoboden
razvoj in vendar naj bo kooperacija različnih narodov čim ožja, vsak narod in
vsaka rasa pa naj uživajo enako spoštovanje in pravice. Komisija obenem pred-
laga obširno propagando z radiom, filmi, tiskom itd.

Četrta komisija predlaga potrebno sodelovanje mladinskih mirovnih organi-
zacij, v čigar namen naj se osnuje posebni „Mednarodni odbor svetovnega mladins-
skega gibanja“, ki bo sestavljen od po dveh predstavnikov posameznih nacionalnih
odborov. Ta odbor bo v najožjem sodelovanju z Mednarodno unijo za pospeševanje
ciljev D. N., moral bo pa skrbeti:

1. da D. N. v najkrajšem času skliče mirovno konferenco, ki bo reševala va-
žna politična in ekonomska vprašanja;
2. da organizira kmete;
3. da odredi mednarodne ekonomske in socialne pravice;
4. da opozarja D. N. na krivice, ki se gode narodnim manjšinam;
5. da sestavi statistiko o brezposelni mladini ter organizira mladinski medna-
rodni urad dela.

Za vse to je treba finančnih sredstev, ki jih ta mednarodni odbor misli do-
biti z doprinosi nacionalnih odborov, privatnimi darili in z izdajanjem informa-
tivnega vestnika, ki bo vezal vse posamezne nacionalne odbore.

To so v velikih obrisih rezultati mladinskega mirovnega kongresa v Ženevi,
ki je sijajno manifestiral voljo mladine za svetovni mir in izdal enoglasni klic
„Mladina vsega sveta, zedini se v obrambi miru, za bodočnost kulture in blagor
človeštva.“

Svetovni mirovni kongres v Bruslju. 5.—5 sept. se je vršil v Bruslju sve-
tovni mirovni kongres, ki se ga je udeležilo 6000 delegatov iz 57 držav, predstavi-
nikov 120 milijonov ljudi. Otvoril je kongres predsednik Lord Robert Cecil, ki je
v svojem govoru pozdravil posebno zastopnike raznih cerkva in organizacij
nekdanjih bojnikov, ki so bile močno zastopane. Lord Cecil je naštel štiri gla-
vne namene kongresa, doseči: 1. Spoštovanje pogodb. 2. Omejevanje oboroževa-
nja in onemogočanje dobičkov iz oboroževanja. 3. Okrepitev Društva narodov
potom organizacije kolektivne varnosti. 4. Ustanovitev eksekutivne sile pri Dru-
štvu narodov za zasiguranje miru v nevarnih situacijah. Treba je braniti mir s

skupno organizacijo. Povdaril je nadstrankarstvo kongresa: „Sam sem prepričan kristjan in član anglikanske cerkve. Srečen sem, ko pozdravljam v naši sredi člane katoliške in protestantovske cerkve in tudi take, ki ne pripadajo nobeni krščanski cerkvi. V svojih vrstah imamo konzervativce, radikale, socialiste in komuniste. Nočemo slišati njihovih mnenj, temveč njihov načrt za mir“. Po lordu Cecilu je govoril franc. letalski minister Pierre Cot, drugi predsednik kongresa, potem Herriot, angleški delegat Dickinson, ki je pozval cerkve, naj podpirajo Društvo narodov, rumunski minister Lupa, ki je povdaril važnost organizacije pacifističnih kmetov, vodja nekdanjih bojevnikov Desbons, vdova Frihlofa Nansena, poljski maršal Debski, ruski delavski voditelj Švernik, češki vodja bojevnik Sychrava itd. Od manjših držav je Češkoslovaška poslala najmočnejšo delegacijo. Zastopana pa je bila tudi Jugoslavija.

Kongres je zboroval v 12 komisijah, od katerih so bile najvažnejše: letalska komisija, ki ji je predsedoval franc. general Pouderaux, ki je sklenila podpirati z nasvetom in delom ustanovitev mednarodne zračne policije in internacionalizacijo trgovskega in osebnega letalskega prometa; komisija strokovnih organizacij, ki ji je predsedoval Belgijec Merten; udeležil se je tudi tajnik franc. strok. zveze Jouhauz in češka zastopnica Pfeiffer; ženska komisija pod predsedstvom Rusinje Šain, se je bavila z organizacijo svetovnega glasovanja o miru; finančna komisija, ki ji je predsedoval franc. Pierre Cot.

Kongres je sklenil, ustanoviti trajen odbor, ki bo odslej vodil mirovno propagando po vsem svetu. Za propagando bodo zbirali denar (najprej fond 50.000 funtov) z zbiranjem „mirovnega vinarja“, ki ga bodo pobirali po vseh deželah. Poslali bodo posebno delegacijo v Ženevo. Po vsah deželah naj se vrše mirovne prireditve in glasovanje o miru po angleškem vzorcu.

Mednarodna radijska konvencija je bila pravkar podpisana v Ženevi od 18 držav. Pogodbo je v glavnem sestavil Mednarodni urad za intelektualno sodelovanje. Po tej pogodbi naj bi se radio nikoli ne uporabljal v škodo dobrega razumevanja med narodi. Proglasi prebivalcem druge dežele, ki so nezdružljivi z notranjim mirom ali teritorialno varnostjo dotične dežele, so prepovedani. Tudi za samo domačo razglasitev je prepovedano hujskanje na vojno in provokacije, ki bi mogle voditi k vojni. Države podpisnice naj prepovedo vsa neresnična poročila, ki bi mogla voditi k vojni. Države podpisnice naj prepovedo vsa neresnična poročila, ki bi mogla motiti dobre mednarodne odnose in morajo skrbeti za hiter preklie, ako se to vendar zgodi. V kritičnih časih naj bi sploh nadzorovali točnost poročil, ki se razglašajo glede mednarodnih odnošajev. Podpisnice naj med seboj izmenjajo informacije, ki lahko vodijo do boljšega razumevanja kulture in življenja drugega naroda.

Mednarodni kongres v Pragi. Mednarodna mirovna organizacija RUP (Rassemblement Universel de la Paix — Splošno združenje za mir) je letos avgusta zasedala v Pragi. Kongresa se je udeležila tudi jugoslovaška delegacija. Pozdravil je zborovalce predsednik prof. Kozák (Čeh). Za propagandno komisijo je govoril znani angleški politik (Hendersonov tajnik na razorožitveni konferenci itd.) Ph. N. Baker. RUP hoče biti nekaka krovna organizacija za razna mirovna društva in sprejema člane neglede na njihovo politično prepričanje. Propagirati hoče politiko Društva narodov, ki ga je treba okrepiti. Treba je ljudem dopovedati, da vojna ni neizogibna. Treba se je posluževati tiska, radia, govorov, dati učiteljem na razpolago informacije in vpeljati v šole pouk o delu in ciljih Društva narodov. Jugoslovanski delegat un. prof. Ibrovac je za komite za mednar. intelektualno sodelovanje predlagal mednarodno podlago za pouk v vseh deželah od ljudske šole naprej. Predsednik zunanjega odbora skupščine Tomašević je v imenu komisije za gospodarsko sodelovanje povdaril važnost gospodarskega sodelovanja med narodi za zagotovitev mednarodnega miru. Vse resolucije so bile soglasno sprejete.

Rešilni otoki. Francoski sanitetni general Saint-Paul je izdelal načrt, da bi v primeru nove vojne skušali rešiti vsaj žene, starčke, predvsem pa otroke pred

bombnimi in drugimi napadi, in sicer najbolje s tem, da bi se ustanovile po vseh državah tkzv. ženevske cone, v katerih bi se zbiralo civilno prebivalstvo in ki bi jih po mednarodnem dogovoru sovražnik ne smel napasti. Češki predlog k temu je, da se naj za take otoke porabijo mednarodno priznana letovišča in kopališča, ki bi jih bilo treba primerno vidno označiti. Vsaka država bi sestavila seznam teh „otokov“ in bi jih še v mirnem času izmenjala s seznamami drugih držav.

Podržavljenje vojne industrije se je že pogosto predlagalo, da bi se iz raznih vzrokov, ki lahko privedejo do vojne, izključila vsaj osebna koristljivost posameznih izdelovalcev orožja po vseh deželah. Letos poleti je Blumova vlada v Franciji končno izvedla načrt za podržavljenje (potom nakupa akcij) onih industrij, ki se bavijo samo ali delno z izdelovanjem vojnega materiala. Sem se štejejo: strelsko orožje, municija in s strelskim orožjem opremljeni stroji (tanki, letala, ladje). Pri podjetjih, ki ne bodo takoj podržavljena, si pridruže država pravico nadzorstva nad proizvodnjo in dobički.

Predsednik ČSR. dr. Benč je pred njenim odhodom sprejel češko delegacijo za mladinski mirovni kongres v Ženevi in ji izrazil svoje zadovoljstvo, da se češkoslovaška mladina brez razlike socialne, politične in narodne pripadnosti udeleži tega kongresa. Povdaril je, da ve iz lastne skušnje, kako zelo velja na mednarodnem forumu beseda: „Les absents ont toujours tort!“ (Odsotni nimajo nikoli prav.) Zato je potrebno, da je češkoslovaška mladina povsod tam, kjer razpravlja svetovna mladina o svojih problemih. Spomnil se je „lastne mladosti, ko je bilo mladini potovanje po inozemstvu tako otežkočeno in se veselil, da je sedanji mladini toliko laže.

Ga. Joliot-Curie je v soglasju z Leonom Blumom v velikih zborovanjih najavila zakonski načrt, ki bo predvidel stroge kazni za trpinčenje otrok. Poudarjala je pri svojih govorih (ga. Joliot je tudi sijajna govornica), da spada trpinčenje otrok med najgrše zločine, ker so njih žrtve brez obrambe. Toda s strogimi kaznimi se ne bo dalo vse doseči. Treba se je najprej boriti proti alkoholizmu, ki je mnogo kriv teh zločinov, in sicer ne le s prepovedmi, temveč z veliko intenzivno poučno akcijo po vsej Franciji. Razen tega bo vlada ustanovila po vsej Franciji dežje domove za otroke, katerih starši ne morejo ali niso vredni sami vzgojiti svoje otroke.

Pomoč babicam. Tri češke poslanke, ge. Zemin, Batka in Šmejce, so vložile interpelacijo na ministra nar. zdravja zaradi težkega položaja babic. Minister je odgovoril, da je ministrstvo naročilo vsem javnim bolnicam, da smejo na porodniških oddelkih dobiti mesta negovalk edinole diplomirane babice. Izdelana bo nova tarifa. Za obnemogle babice je bilo že lani izplačanih 80.000 Kč podpore in letos se bo razdelila enaka vsota. Ministrstvo je izdelalo osnutek o babiškem stanovskem zastopstvu.

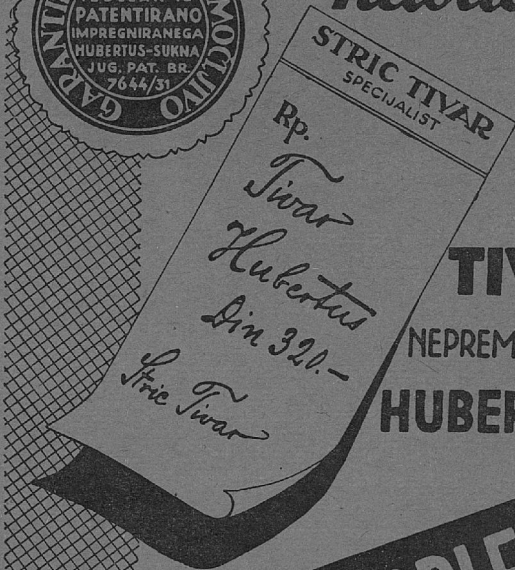
Zanimiv poskus so naredili na ženski kliniki v Hlavan. Peljali so 30 mater pred 30 novorojenčkov in jih pozvali, naj poišče vsaka svoje dete. Čeprav matere otrok od poroda niso videle, je 28 mater takoj spoznalo svoje otroke, le dve sta nekaj časa dvomile, potem pa tudi našle prave otroke.

Najboljša rumunska pisateljica je Hortensia Papadat-Bengescu, ki jo lahko primerjamo Virginiji Woolfe in Rosamondi Lehman. Za roman „Logodnicul“ (Zaročenec) je dobila od rumunske pisateljske zveze nagrado „Kralja Karola II.“ za 1935. leto.

Smrt nadarjene pisateljice. Pred kratkim je v svojem rodnem mestu Taganj-rogu umrla nadarjena mlada ruska pisateljica Ljubov Kopilova. V svojih pogledih „Čisti izvirek“, „Prva pesem“ itd. opisuje svoja lastna doživetja in življenje svojega malomeščanskega kroga pred in po revoluciji ter življenje kolhozov, ki jih je opazovala iz največje bližine. Čeprav manj nadarjena kot Sejfullina jo vendar presega glede obsežnosti obravnavane snovi in sodobne rešitve problemov.

Najbolj se boste očuvali
prehlada

če si
nabavite

TIVAR
NEPREMOČLJIVI
HUBERTUS

TIVAR OBLEKE

Kongres. Mednarodne Ženske Zveze v Dubrovniku.

Naša prejšnja dolgoletna urednica, gospa Pavla Hočevvarjeva, je podala dne 29. X. t. l. našim ženam, zbranim v dvorani mesnega magistrata, izčrpno poročilo o kongresu Mednarodne Ženske Zveze v Dubrovniku in o njegovem pomenu za nas. Poročilo je bilo tako krasno in vsestransko, da so zborovalke izrazile željo, naj bi izšlo v posebni brošuri.

Pripravlja se izdaja te brošure, ki ne bo draga in opozarjamo nanjo naše cenj. čitateljice, ki jo bodo gotovo z užitkom čitale. Naročila sprejema naša uprava.

Živi izviri

bo naslov izvirnemu leposlovnemu delu, ki izide v decembru in ga je spisal Iv. Matičič. Delo je široko zasnovano in je v njem živo podana bit in rast našega rodu od pokojne davnine do burne današnjosti, od pradeda do vnuka, torej naš strnjeno zaokrožen historijat ter punt mladega rodu viharnemu novemu času. Knjiga bo obsegala okrog 400 strani in stane v prednaročbi Din 50.— broš., Din 60.— vez. Pozneje bo seveda občutno dražja. Na knjigo opozarjamo zlasti javne, zasebne in društvene knjižnice in čitalnice.

Naroča se pri Založbi knjige „ŽIVI IZVIRI“, Ljubljana, Marmontova ul. 11.
Prospekti na razpolago.

**Drobna knjižica
z veliko vsebine**

Dekliško perilo

modeli in kroji perila za deklice od 12—18 let. Posebno bogate priloge z risbami za vezenine, ki so uporabne tudi za okras otroških oblek in predpasnikov. Cena Din 6.—. Denar je poslati z naročilom vred.

J. BLASNIKA NASL.

UNIVERZITETNA TISKARNA

LITOGRAFIJA
ZALOŽNIŠTVO
VEL. PRATIKE
LJUBLJANA

KARTONAŽA
VREČICE ZA
SEMENA ITD.
BREG 10—12

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE IZVRŠUJE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJE